Hebrus
Na Kerekereˈa Fuana Ngwae Jiu Ki

Ti ngwae neˈe kira noaˈa kasi Kristin ki, kira fata faˈalida liu mala ngwae Kristin ki. Nia ˈunaˈeri kira ka tua toˈona kasi leˈa, ma kira ka karangi kanusu naˈa faˈasia faˈamamanaˈanga kira ki ana sa Christ. Kira oga ka oli ana falafala Jiu ki. Ngwae neˈe ka kerekere fuada ka saea fuada kike inaˈu ana dau ngasiˈa ana fitoˈonga kira ki. Nia saea fuada ka ˈuri, sa Jesus Christ goˈo neˈe faˈataˈi madakola ana God fuakulu. Sa Jesus naˈa neˈe uu ngasi kaidaˈi nia nonifii liu naˈa, ma niaˈa naˈa neˈe Ngela God tutua firi. Sa Jesus nia tasa ka liufia laˈu profet ˈi naˈo ki. Nia ka liufia laˈu ˈainsel ki, ma ka liufia laˈu sa Moses logo. ˈUnaˈeri, na ngwae Kristin ki kike uu ngasi saena fitoˈonga kira, ma noaˈa kasi oli faˈi buri ˈuana falafala Jiu ki.

Ma God saea ka sui naˈa neˈe sa Jesus neˈe na ˈingataˈi fata abu neˈe nia ke baˈa tutua firi, ma ka tasa liu laˈu ana fata abu ˈi naˈo ki. Ma na raoˈa nia ana fata abu, sa Jesus nia saiana faˈamaurilana ngwae ki, fasi ˈiri kike aloge dangalu faˈasia taˈangaˈa faˈinia maeˈa. Na kwaisuˈusi ˈanga ˈi naˈo ki faˈataˈinia goˈo nunuˈi ru sa Jesus sasia. Na ngwae nini keresia buka neˈe, nia ka saea fuana Kristin ki kike uu ngasi firi ana fitoˈolada, diˈia ngwae ˈaˈana ba ˈi naˈo ki. Sui bore kaidaˈi ngwae ki ka maˈudu

kira, nia saea kike uu ngasi ana fitoˈonga kira ki.

Na ru talingaˈi ki saena buka neˈe:

Sa Jesus tasa ka liufia na ˈainsel ki & 1:1—2:18
Sa Jesus tasa ka liufia sa Moses ma sa Josua & 3:1—4:13
Sa Jesus ˈingataˈi fata abu Mamana & 4:14—7:28
Fata alangaˈinga sa Jesus nia doe liu & 8:1—9:22
Kwaisuˈusi ˈanga sa Jesus nia doe liu & 9:23—10:18
Ngwae fitoˈo ki kira ka uu ngasi ana fitoˈonga & 10:19-30
Ngwae ˈi naˈo maˈi ki neˈe fitoˈo leˈa ana God & 11:1-40
Donga maurilana sa Jesus & 12:1—13:19
Alaˈanga ˈisi ki & 13:20-25

God fata fuaka ˈania Ngela nia

1 ˈUa naˈa maˈi ˈi naˈo, God fata fuana koˈo
bora kia ki ana kaidaˈi ˈoro ma ˈania na ru
matamata ki ˈania profet ki.
2 Bore ma ana faˈi asoa ˈisi neˈe ki, nia fata
naˈa fuaka ˈania na Ngela nia. Ma ˈani na Ngela
nia neˈe, God ka saungaˈinia na ru ki taˈifau, ma
niaˈa logo neˈe God ka filia ˈiri nia ke baˈa toˈo
ana na ru ki taˈifau.
3 Na Ngela God nia ka faˈataˈinia
madakolaˈanga God ˈinotoˈa, sulia kera bolo
goˈo. Ma sulia logo na ngasingasiˈanga ana
fatalana Ngela God neˈe, nia dau faˈangasia na
ru ki taˈifau fuana noaˈa kasi sui. Ma ˈi buri
ˈana nia lafua naˈa na abula taˈangaˈa kia ki,
nia ka fiˈi oli ˈuana ˈi langi, ma ka tua ana kula

ni ˈinotoˈa ana bali ˈoloˈolo ana God duˈuduˈu fanoa.

Na Ngela God nia ˈinotoˈa ka tasa

4 God faˈa ˈinotoˈa na Ngela nia ka tasa liufi
naˈa ˈainsel ki, diˈia logo na sata neˈe nia kwatea
fuana Ngela nia ˈinotoˈa ka liufia na sata neˈe nia
kwatea fuada na ˈainsel ki.
5 Sulia God ba fata ˈuri fuana Ngela nia,
“ˈOe na Ngela nau, ma ˈi taˈena nauˈa naˈa neˈe
Maˈa ˈoe.”✡
Bore ma God noaˈa kasi fata goˈo ˈunaˈeri fuana
ta ˈainsel.
Ma tau mala maˈi ˈua, God ka fata logo ˈuri
sulia na Ngela nia,
“Nai baˈa Maˈa nia, ma nia ke baˈa Ngela nau.”✡
Bore ma God noaˈa kasi fata goˈo ˈunaˈeri sulia
ta ˈainsel.
6 Ma ana kaidaˈi neˈe karangi fuana God ka
kwatea maˈi na Ngela ˈinotoˈa nia ˈuana na
magalia, nia ka fata ˈuri,
“Na ˈainsel nau ki taˈifau kika foˈosia.”✡
7 Bore ma sulia ˈainsel ki, God ka fata ˈuri,
“Na ˈainsel nau ki neˈe kira rao fuaku, nau ku
kwate ma kira ka diˈia naˈa na iru ki ma
na mafula ki.”✡
8 Ma sulia na Ngela nia, God ka fata ˈuri,
“ˈAeˈo neˈe God, ma na ˈInotoˈanga ˈoe nia ke
baˈa tuatua firi.
Ma ˈoko ˈinotoˈa fafida na ngwae ˈoe ki ˈania
ˈoloˈoloˈa.
9 ˈOko saeleˈa faˈinia na ru neˈe saga ki, ma ˈoko
sisikoˈa ˈania na ru taˈa ki.

✡ **1:5** Sam 2:7 ✡ **1:5** 2 Samuel 7:14 ✡ **1:6** Diutronomi 32:43
✡ **1:7** Sam 104:4

Ma sulia ru neˈeri, nauˈa God ˈoe, nau ku fili
ˈoe, ma nau ku kwatea logo na saeleˈanga
doe fuamu ˈani faˈadoeˈa tasa liufia nau
ku kwatea fuana kwaima ˈoe ki.”✡
10 Ma God ka fata logo ˈuri fuana Ngela nia,
“Aofia ˈae, ana etangilana maˈi, ˈoko saungaˈinia
na ano ˈani limamu talamu, ma ˈoko
saungaˈinia naˈa mamanga.
11 Ma sui bore ˈana ru neˈeri ki ke baˈa sui, ˈoko
mauri tuatua firi.
Kike baˈa taˈa diˈia ta toro ˈua.
12 Ma ˈoko kusuda diˈia ta ngwae ba kusua ta
toro ˈua.
ˈOko rokisida diˈia ta toro.
Bore ma ˈoe niniˈa, noaˈa ˈoe kosi rokisi, ma na
maurilamu noaˈa kasi sui.”✡
13 Aia, ma God ka fata ˈuri laˈu fuana Ngela nia,
“ˈOko tua ˈi bali ˈoloˈolo aku, leleka ka dao ana ta
kaidaˈi nau ku alua ˈoko liufia na malimae
ˈoe ki.”✡
Bore ma God noaˈa kasi fata goˈo ˈunaˈeri fuana
ta ˈainsel.
14 Aia, na tae neˈe na ˈainsel ki? ˈAinsel ki kira
neˈe ano ˈi ru neˈe kira rao fuana God. God
asungaˈinia na ˈainsel ki fuana kwaiˈafiˈanga
ana ngwae neˈe nia faˈamaurida ki.

2

Na faˈamanataˈanga sa Jesus nia ˈinotoˈa ka tasa liufia taki sa Moses

1 Ma duˈungana nia ˈunaˈeri neˈe, kulu ka dau
ngasi fafia na faˈamanataˈanga mamana ki neˈe

✡ **1:9** Sam 45:6-7 ✡ **1:12** Sam 102:25-27 ✡ **1:13** Sam 110:1

kulu rongoa taˈifau naˈa sulia Ngela God, ˈasu
ˈubani kulu kata leka rora faˈasia.
2 Na taki neˈe na ˈainsel ki kira kwatea fuana
sa Moses, nia neˈe ru mamana ki taˈifau goˈo.
Ma na ngwae ba kira noaˈa kasi roˈosulia, God ka
kwatea naˈa na kwaˈikwaˈinga neˈe saga fuana.
3 Nia ka ˈunaˈeri logo, noaˈa kulu kasi tafi
faˈasia kwaˈikwaˈinga nia diˈia kulu aburongo
ana faˈamanataˈanga sulia na tala leˈa neˈe God
faˈamauria kia ˈani. Na Aofia sa Jesus talana nia
eta faˈarongo ˈani na tala neˈe God faˈamauria
kia ˈani. Ma na ngwae ki neˈe kira rongo
nia, kira saea fuaka, ma kira ka faˈataˈinia na
faˈamanataˈanga neˈeri nia mamana.
4 Ma God logo neˈe faˈataˈinia na
faˈamanataˈanga neˈeri nia mamana. Sulia
nia kwatea na ngasingasiˈanga fuada fasi
ˈiri kika fulia na faˈanadaˈa ki ma na ru ni
ˈarefoˈanga matamata ki. Ma nia ka kwatea
logo na ngasingasiˈanga ki fuada faˈasia na
Anoˈi ru Abu diˈia nia oga.

Sa Jesus talaˈi kia fuana ˈinotoˈanga ˈi langi

5 Kulu saiana neˈe God noaˈa kasi filia na
ˈainsel ki ˈiri kike gwaungaˈi fafia na magalia
faolu neˈe ke baˈa dao maˈi.
6 Osiˈana ta bali ana Kerekereˈa Abu ba fata
ˈuri,
“God ˈae, na ngwae ru faˈuta neˈe ˈoko manata
doe liu ana?
Sulia kira ngwae ki goˈo ˈana.
Ma ka faˈuta neˈe ˈoko tagi sulida?
7 ˈOko kwate kira ka tiˈitiˈi ˈi olofana ˈainsel ki
ana kaidaˈi tiˈitiˈi.
Ma ˈoko faˈa ˈinotoˈa kira, ma ˈoko faˈadoe kira,

8 ma ˈoko alu kira ka gwaungaˈi naˈa fafia ru ki taˈifau.”✡

Aia, na Kerekereˈa neˈeri ka saea God alua ngwae ka gwaungaˈi fafia na ru ki taˈifau. Nia ka faˈataˈinia neˈe ngwae ki ke baˈa gwaungaˈi fafia naˈa ru ki taˈifau neˈe God nia saungaˈinida. Bore ma, ana na kaidaˈi neˈe, noaˈa kulu kasi lisia ˈua neˈe ngwae ki gwaungaˈi fafia na ru ki taˈifau.
9 Ma ka ˈunaˈeri bore ˈana, kulu saiana sa Jesus naˈa neˈe nia gwaungaˈi. God alu nia ka ngwaeˈa ma ka tua ˈi olofana ˈainsel ki ana kaidaˈi tiˈitiˈi goˈo, fasi ˈiri nia ka mae fuana faˈamaurilana ngwae ki taˈifau, sulia na alafeˈanga God. Ma ana kaidaˈi neˈeri, God ka faˈa ˈinotoˈa nia ma ka faˈadoe nia, sulia na maelana.
10 God saungaˈinia naˈa ru ki taˈifau, ma nia ka dau logo fafia naˈa ru ki taˈifau. Ma nia ka asungaˈinia sa Jesus ka nonifii ma ka mae. Ma osiˈana nonifiilana sa Jesus, God ka alu sa Jesus, na ngwae aliˈafu neˈe faˈamauri kia. God sasia naˈa ru neˈeri fasi ˈiri nia kwatea na ngwae ˈoro ki ka alu ngela nia ki, ma kira ka ˈinotoˈa logo diˈia niaˈa. Na raoˈa God nia saga taˈifau.
11 Sa Jesus ka faˈasikasika ngwae ki faˈasia taˈangaˈa kira ki. Nia neˈe kira faˈinia sa Jesus, kira ka toˈo ana taˈi Maˈa. Nia neˈe ka kwate sa Jesus kasi ˈeke fuana saelada ˈani ngwaefuta nia ki.
12 Ma sa Jesus ka fata ˈuri fuana God,

✡ **2:8** Sam 8:4-6

“Nai baˈa faˈarongo ˈani fuana ngwaefuta nau ki
ˈani na ru ˈoko saunganiˈi ki, ma nai baˈa
baˈatafe ˈoe saena fikuˈa kira.”✡
13 Nia ka fata logo ˈuri,
“Nai baˈa fitoˈo ana God.”✡
Ma nia ka fata logo ˈuri,
“Nau ku tua ˈi neˈe, faˈinida na ngela neˈe God
kwateda fuaku ki.”✡

14 Ma sulia kulu na ngela neˈeri ki, ma kulu ngwae neˈe kulu toˈo ana noni, sa Jesus ka ruˈufia logo na noni ma ka ngwaeˈa logo diˈia kiaˈa. Nia sasi ˈunaˈeri fasi ˈiri, ˈani na maelana, nia ofota naˈa sa Saetan neˈe toˈo ana ngasingasiˈanga ana maeˈa.
15 Ma ˈunaˈeri sa Jesus ka logea naˈa ngwae neˈe sa Saetan gwaungaˈi fafida ki sulia na maˈungaˈa kira ˈani maeˈa.
16 Kulu saiana, noaˈa laˈu na ˈainsel ki neˈe sa Jesus ˈafida ˈunaˈeri. Sulia neˈe Kerekereˈa Abu ba saea naˈa ka ˈuri,
“Nia ˈafia naˈa kwalafa sa Abraham ki.”✡

17 Duˈungana ru neˈeri, nia ka alu nia ka diˈia nama kuluˈa na ngwaefuta nia ki, fasi ˈiri nia ka alua ˈingataˈi fata abu kulu neˈe kwaimanatai fuaka, ma ka ˈidufaˈi kwaiˈafi aka ˈi naˈona God. Ma nia ka foˈosi ˈani niaˈa talana, fasi ˈiri God ka rufuanata naˈa ana abula taˈangaˈa kia ki.
18 Ma ana kaidaˈi neˈe, nia ka totolia kwaiˈafilana na ngwae neˈe sa Saetan ilitoˈoda ki. Sa Jesus saiana sasilana ru neˈeri, osiˈana sa

✡ **2:12** Sam 22:22 ✡ **2:13** Aesea 8:17 ✡ **2:13** Aesea 8:18
✡ **2:16** Aesea 41:8, 9

Saetan ilitoˈona logo ma nia ka nonifii diˈia logo na ngwae ki taˈifau.

3

Sa Jesus neˈe talingaˈi ka tasa liufia sa Moses

1 Ngwaefuta abu nau kina ˈae, God fili kia kuke leka ˈi langi. Aia, muke manata basi sulia sa Jesus, neˈe kulu saea ˈani na ˈingataˈi fata abu kia, ma na ngwae neˈe God asungaˈinia.

2 Sa Jesus roˈosulia na kwaiogaiˈanga God ki taˈifau, ma God neˈe filia ka rao fuana, diˈia logo sa Moses neˈe roˈosulia na kwaiogaiˈanga God, kaidaˈi nia kwaiˈafi ana ngwae God ki.

3 Bore ma sa Jesus neˈe talingaˈi ka liufia sa Moses, ka diˈia logo na ngwae neˈe nia saungaˈinia luma, kira baˈatafea nia liufia na luma ba nia saungaˈinia.

4 Kulu saiana diˈia kulu lisia na luma, ˈirai tama ta ngwae nama neˈe saungaˈinia. Ma God neˈe saungaˈinia ru ki taˈifau.

5 Sa Moses, nia roˈosulia God kaidaˈi nia kwaiˈafi ana ngwae God ki. Ma nia ka alaˈa sulia na ru neˈe God ke fata ˈani kaidaˈi neˈe ke baˈa dao maˈi.

6 Bore ma sa Christ niniˈa, niaˈa Ngela God, ma nia ˈidufaˈi kwaiˈafi aka saena raoˈa nia fuana gwaungaˈinga fafia ngwae God ki. Ma kiaˈa naˈa neˈe ngwae God ki, diˈia kulu dau ngasi ana faˈamamanaˈanga ma na kwaimasiˈanga ˈani fitoˈonga ˈuana na ru leˈa neˈe God ke baˈa kwatea fuaka ki.

Na mamaloˈanga fuana ngwae God ki

7 Nia neˈe, na Anoˈi ru Abu ba fata ˈuri,
“ˈI taˈena, diˈia kamu rongoa naˈa fatalana God,
8 kamu kasi faˈangasia na manatamuˈa diˈia na
koˈo bora kamu ki ana kaidaˈi kira ˈaila ˈani God,
ma kira ka aburongo ana God saena abaˈi kula
kwasi.”

9 Ma God ka fata ˈuri,
“Sui bore ˈana kira ka lisia na faˈanadaˈa ki neˈe
nau ku sasiˈi sulia fai akwala faˈi ngali
ki, kira ilitoˈo aku kaidaˈi kira noaˈa kasi
faˈamamana ma kira kasi kwairoˈoi aku.
10 Duˈungana nau ku saetaˈa liu fuada, ma nau
ku fata ˈuri, ‘Kira aburongo aku, ma kira
ka ˈaila ˈani roˈongaˈa sulia na taki nau
ki.’
11 Aia, na liaku saetaˈa, ma nau ku fata alangaˈi
ˈuri, ‘Nia ˈafitaˈi kira ka ruˈu saena fanoa
neˈe nau ku sasi akaˈu ana fasi ˈiri kike
mamalo ˈana.’ ”✡

12 ˈIu, ngwaefuta nau kina ˈae, muke lia
suli kamu talamuˈa, ˈasu ˈubani ta ngwae
amuˈa neˈe manataˈanga nia taˈa, ma nia kasi
faˈamamana ana sa Jesus Christ, ma ka ˈaila naˈa
ˈani God neˈe mauri.
13 Bore ma muke ˈafi kamu kwailiu ana kaidaˈi
neˈe, osiˈana na Kerekereˈa Abu ba saea ˈi
“taˈena.” Muke sasi ˈunaˈeri, ˈasu ˈubani ta
ngwae amuˈa kata fiˈi faˈamamana ana sokea
sulia abula taˈangaˈa, ma na maurilana ka
akafoˈa lala faˈasi God.
14 Kulu fitoˈo ana sa Christ ana kaidaˈi kulu
eta faˈamamana. Ma diˈia kulu ka dau ngasi ana

✡ **3:11** Sam 95:7-11

faˈamamanaˈanga kia ana sa Jesus Christ leleka
ka dao ana kaidaˈi ˈisi, tama God ke baˈa kwatea
ru ki taˈifau fuaka neˈe nia eta fata alangaˈi ˈani.
15 Sulia na Kerekereˈa Abu ba fata ˈuri,
"ˈI taˈena, diˈia kamu rongoa naˈa fatalana God,
kamu kasi faˈangasia na manatamuˈa
diˈia na koˈo bora kamu ki ana kaidaˈi kira
ˈaila ˈani God."✡

16 Ma sa tai faˈida neˈe kira rongoa taˈifau naˈa
fatalana God, ma kira ka ˈaila ˈania? Kiraˈa na
ngwae Jiu ki ba sa Moses talaˈida faˈasia fanoa
ˈi Ejipt.
17 Ma sa tai faˈida neˈe God nia saetaˈa fuada
sulia fai akwala faˈi ngali ki? Kiraˈa na ngwae
neˈe kira mae saena abaˈi kula kwasi osiˈana na
abula taˈangaˈa kira ki ˈi neˈeri.
18 Ma sa tai faˈida neˈe God fata alangaˈi suli
kira, ka ˈuri, "Nia ˈafitaˈi kira ka ruˈu saena
fanoa neˈe nau ku salisali ana fasi ˈiri kike
mamalo ana?" God fata sulia na ngwae neˈe kira
ˈaila ˈania ki.
19 Ma kulu saiana noaˈa kira kasi totolia
ruˈungaˈa saena fanoa ana mamaloˈanga neˈeri,
osiˈana kira kasi faˈamamana ana God.

4

1 Ma sui bore ˈana na ngwae neˈeri noaˈa kasi
bolo fuana ruˈungaˈa saena fanoa neˈeri ˈuana
mamaloˈanga, na fata alangaˈinga God nia tua
ˈua. Ma kuluˈa neˈe, God sae kulu fasi ˈiri kuke
ruˈu fuana mamaloˈanga faˈinia. Nia neˈe, kuke

✡ **3:15** Sam 95:7-8

lia leˈa suli kulu, ˈasu ˈubani ta taˈi ngwae akulu
ka talafia ruˈungaˈa ˈi neˈeri.
2 Osiˈana kulu rongoa taˈifau naˈa ana
Faˈarongoˈa Leˈa sulia na fanoa ana ma-
maloˈanga, diˈia naˈa koˈo bora kia ki ˈi naˈo
maˈi. Sui bore ˈana kira ka rongoa taˈifau
naˈa na faˈarongoˈanga neˈeri, nia noaˈa kasi
ˈafida goˈo, sulia kaidaˈi kira rongoa, kira kasi
faˈamamana goˈo ana.
3 Ma taˈifili kulu, neˈe kulu faˈamamana
taˈifau naˈa, kuke ruˈu ˈi neˈeri fuana na ma-
maloˈa faˈinia God. Sulia nia ba fata ˈuri,
“Nau ku saetaˈa, ma nau ku fata alangaˈi ˈuri,
‘Nia ˈafitaˈi kira ka ruˈu saena fanoa
neˈe nau ku sasi akaˈu ana fuada fuana
mamaloˈa ana.’ ”✡

God fata ˈunaˈeri, bore ˈana nia ka faˈasuia
naˈa na raoˈa nia ma na kula ni mamaloˈa neˈeri,
ana kaidaˈi nia saungaˈinia na magalia.
4 Sulia na Kerekereˈa Abu nia ba fata sulia na
fiuna asoa ka ˈuri, “Ana fiuna asoa, God mamalo
naˈa faˈasia raoˈa nia ki.”
5 Ma na Kerekereˈa Abu ka fata laˈu sulia ka
ˈuri, “Nia ˈafitaˈi kira ka ruˈu saena fanoa neˈe
nau ku sasi akaˈu ana fasi ˈiri kira ke mamalo
ana.”
6 Na ngwae ba kira eta rongoa naˈa
Faˈarongoˈa Leˈa, noaˈa kira kasi ruˈu maˈi
ˈiri kike mamalo, osiˈana noaˈa kira kasi
faˈamamana. Nia neˈe, kulu ka saiana, ti ngwae
matamata neˈe God ke baˈa alaˈanida fuana
mamaloˈanga.

✡ **4:3** Sam 95:11

7 Sulia God alua naˈa kaidaˈi matamata fuana
ruˈungaˈa ˈi saena mamaloˈanga. Ma God ka
saea kaidaˈi neˈeri naˈa neˈe “ˈi taˈena.” Sulia
tau naˈa maˈi buri ˈana kaidaˈi neˈe ngwae ba ˈi
naˈo ki kasi faˈamamana, sa David ka keresia na
fatalana God saena Kerekereˈa Abu neˈe nau ku
saea ka sui naˈa nia ˈuri,
“ˈI taˈena, diˈia kamu rongoa naˈa fatalana
God, noaˈa kamu kasi faˈangasia naˈa
manatalamuˈa.”✡

8 Sa Josua ba noaˈa kasi kwatea na ma-
maloˈanga fuada ngwae Israel ki, nia neˈe ka
bolo fuana God ka fata laˈu ˈani sa David sulia na
mamaloˈanga ana ta kaidaˈi matamata ˈi buri.
9 Nia neˈe, kulu saiana na mamaloˈanga fuana
ngwae God ki, nia teo ˈua, ma nia ta ma-
maloˈanga diˈia ba God nia mamalo ana fiuna
asoa.
10 Sulia sa tai bore ˈana neˈe mamalo faˈinia
God, nia mamalo taˈifau ana raoˈa nia ki, diˈia
logo God neˈe mamalo kaidaˈi nia faˈasuia raoˈa
nia ana saungaˈilana magalia.
11 Nia neˈe, kuke sasi ngangata fasi ˈiri kuke
ruˈu ana kula ni mamaloˈanga neˈe God sasi
akaˈu ana, ˈasu ˈubani ta ngwae akulu noaˈa kasi
totolia ruˈungaˈa, diˈia na ngwae ˈi naˈo ki neˈe
kira kasi faˈamamana, ma noaˈa kira kasi ruˈu
saena mamaloˈanga.
12 Aia, na fatalana God nia diˈia ta ru mauri
ma nia fulia na ru doe ki. Ma na fatalana God
ka diˈia ta naifi doe ba toˈo ro bali, sulia nia
labu ka ruˈu ˈi saena manatalaka faˈinia ˈi saena
maurilaka, sulia nia faˈataˈinia fuaka ru neˈe

✡ **4:7** Sam 95:7, 8

leˈa ma ru neˈe taˈa ˈi saena manataka faˈinia ˈi saena kwaiogailaka.
13 Ma noaˈa ta ngwae kasi sofongaˈinia goˈo ta ru faˈasia God, osiˈana God nia lisia naˈa ru ki taˈifau. Ma nia ke baˈa kwate ma kulu ka faˈarongo ˈani na ru ki taˈifau neˈe kulu sasiˈi.

Sa Jesus naˈa neˈe na ˈingataˈi fata abu

14 Ma osiˈana ru neˈeri ki, kuke dau ngasi ana faˈamamanaˈanga neˈe kulu alaˈa sulia. Sulia kulu toˈo ana ˈingataˈi fata abu doe neˈe nia leka ˈalaˈa ˈi langi, ma ka alaˈa ˈani kia ˈi maana God. Nia naˈa neˈe sa Jesus, na Ngela God.
15 Ma sa Jesus neˈe na ˈingataˈi fata abu kia, nia sai taˈifau naˈa ana na ngwataˈutaˈu ˈanga kia ki, ma nia kwaiˈafi aka sulia nia liufia taˈifau naˈa na ilitoˈonga ki, diˈia sa Saetan neˈe nia ilitoˈo aka. Ma bore ˈana sa Saetan ka ilitoˈona sa Jesus, sa Jesus noaˈa kasi fulia ta ru taˈa.
16 Nia neˈe, noaˈa kulu kasi maˈu ˈuana leka maˈi siana God neˈe kwaimanatai aka. Sulia nia ke baˈa kwaimanatai fuaka ma ka kwaiˈafi aka, ana kaidaˈi kulu dao toˈona na ˈafitaˈiˈanga ki.

5

1 Ma diˈia ta ngwae neˈe kira filia faˈasia na ngwae ki fuana raoˈa ana ˈingataˈi fata abuˈanga, kira faˈamamana nia naˈa neˈe fuana na daoˈa ˈi naˈona God, ma niaˈa na ngwae neˈe fata olisia na ngwae ki. Ma na raoˈa nia logo, nia ka kwatea naˈa kwateˈa ki faˈinia na kwaisuˈusiˈanga ki fuana God fasi ˈiri God ka rufuanata naˈa ana abulaˈanga taˈa na ngwae ki.

2 Ma na ꞌingataꞌi fata abu nia na ngwae goꞌo
ꞌana, ma nia ka sasia logo ru neꞌe rora ki ana ti
kaidaꞌi, ꞌunaꞌeri nia ka saiana ka mabetau fuada
ngwae neꞌe kira kinaꞌi ru ma kira ka rora.
3 Ma sulia na roraꞌa nia ki talana, nia leꞌa
fuana nia ka kwatea kwaisuꞌusiꞌanga ki, fasi ꞌiri
God ka rufuanata ana na abula taꞌangaꞌa nia
faꞌinia na abula taꞌangaꞌa na ngwae ki.
4 Ma noaꞌa ta ngwae kasi fili nia talana fasi
ꞌiri ka sasia na raoꞌa doe ana na ꞌingataꞌi
fata abuꞌanga, sulia God talana neꞌe nia totolia
fililana, diꞌia ba nia filia sa Aaron naꞌa maꞌi ꞌua.
5 Nia ka ꞌunaꞌeri logo, sa Jesus Christ noaꞌa nia
kasi fili nia talana fuana ꞌingataꞌi fata abu, fasi
ꞌiri nia ka toꞌo ana raoꞌa doe neꞌeri. Bore ma
God lala neꞌe filia sa Jesus Christ, sulia God ba
fata ꞌuri fuana,

“ꞌAeꞌo neꞌe Ngela nau, ma ꞌi taꞌena nauꞌa neꞌe
Maꞌa ꞌoe.”✡

6 Ma God ba fata laꞌu saena ta Kerekereꞌa Abu
ka ꞌuri,

“ꞌOke baꞌa fata abu tuatua firi, diꞌia sa Melk-
isadek.”✡

7 Aia, ma ana kaidaꞌi sa Jesus tua ꞌua saena
magalia neꞌe, nia ka foꞌo ngasingasiꞌa, ma ka
angi ma kafo ka asi ꞌi maana fuana God neꞌe
nia saiana faꞌamaurilana. Ma sa Jesus nia ka
faꞌatiꞌitiꞌi nia talana, ma ka fuꞌusi doe ana God,
ma God ka rongoa naꞌa foꞌongaꞌa nia ki.

✡ **5:5** Sam 2:7 ✡ **5:6** Sam 110:4

8 Sui bore ˈana nia na Ngela God, nia liu ˈi
saena ru ˈafitaˈi ki, ma na ru neˈeri faˈamanata
nia ˈuana roˈongaˈa sulia God.
9 Ma na nonifiiˈanga neˈeri kwate ma sa Jesus
ˈingataˈi fata abu aliˈafu, ma nia ka faˈamauria
ngwae ki taˈifau neˈe kira roˈosuli nia, fasi ˈiri
kira ka ngalia na mauriˈa firi.
10 Ma God ka saea sa Jesus Christ na ˈingataˈi
fata abu, diˈia ba sa Melkisadek na fata abu.*

Na fata faˈabasuˈanga fuana dau ngasiˈanga ana na faˈamamanaˈanga

11 Ma kaimili oga mike fata ˈua ˈani ru
ˈoro ki fuamuˈa. Bore ma nia ˈafitaˈi fuana
faˈamanatalamuˈa ˈani, sulia kamu kasi bolo
fuana malingaˈilana ˈaliˈali.
12 Kaumulu faˈamamana ana sa Jesus ka tau
naˈa maˈi. Ma fuila kaumulu naˈa neˈe na
ngwae faˈamanata ki ana kaidaˈi neˈe. Bore
ma nia ˈato liu, osiˈana noaˈa kamu ˈiri sai
ˈua ana faˈamanataˈanga etaeta ki ba leka maˈi
faˈasia fatalana God. Nia leˈa fuana ta ngwae ke
faˈamanata kamu ka olioliˈa laˈu ana ru neˈeri
ki. Nia diˈia kaumulu boˈoboˈo ˈua ˈuana susu,
osiˈana neˈe noaˈa kamu kasi bolo ˈua faˈinia na
ˈanilana fanga ngasi ki.
13 Ana kaidaˈi neˈe ngwae nia tiˈitiˈi ˈua, na
fanga nia ˈania neˈe na susu goˈo, ma nia noaˈa
kasi sai ˈua ana na ru ˈoloˈolo ki.
14 Ma ana kaidaˈi neˈe ngwae ka doe naˈa, nia
fiˈi saiana ˈanilana fanga ngasi ki, ma ka sai naˈa
ana na tae ki neˈe leˈa ma na tae ki neˈe ka taˈa.

---

* **5:10** Sa Melkisadek lisia Genesis 14:17-24.

6

1 Ma nia totolia kuka sai naˈa ana
faˈamanataˈanga talangwaraˈu ˈunaˈeri ki, ma
kulu ke sai nama ana falafala sa Christ ki neˈe
kwate fitoˈonga kia ki ma ka ngasi. Faˈuta neˈe
kulu ka oli, kulu ka faˈamanata laˈu amuˈa ˈani
eta faˈamanataˈanga ba sa Jesus ki? Kulu sai
naˈa ana neˈe kuke abula faˈasia taˈangaˈa, ru
neˈe saiana saungilaka fuana maeˈa. Kulu ka sai
naˈa ana neˈe kuke faˈamamana ana God.
2 Ma kulu ka sai naˈa ana falafala ana
siuabuˈanga, ma falafala ana alulana limaˈi
ngwae ki fafona gwauka. Ma kulu ka sai naˈa
ana neˈe na ngwae mae ki kike baˈa tataˈe faˈasi
maeˈa. Ma kulu ka sai logo ana neˈe God ke
baˈa matalangaˈinia ngwae taˈa ki, ma kike baˈa
nonifii sulia kudi.
3 Ma diˈia God alaˈania kuluˈa, kuke saiana
falafala sa Christ ki neˈe totolia ngwae ˈaˈana ki.

4 Na ngwae neˈe kira faˈamamana ki, si diˈia
kira danga faˈiburi ˈani na faˈamamanaˈanga
kira ki, ˈafitaˈi liu fuada kira ka kakari al-
ifaˈi laˈu ˈiri kika faˈamamana. ˈI naˈo maˈi,
ana kaidaˈi kira faˈamamana ˈua, kira tua ˈi
saena madakolaˈanga God, ma kira ka ngalia na
kwateˈa nia, ma kira ka ngalia taˈifau naˈa na
Anoˈi ru Abu ka tua faˈinida.
5 Ma kira ka sai logo ana na ru leˈa ki sulia
na fatalana God. Ma kira ka lisia logo na
ngasingasiˈanga neˈe God ke baˈa faˈataˈinia ana
faˈi asoa neˈe ke dao maˈi ki.
6 Ma sui bore ˈana na ru neˈeri ki ka fuli fuada,
kira abula faˈasia na faˈamamanaˈanga kira ana
God. Ma nia ˈafitaˈi fuana ˈafilada ma kika

kakari abula laˈu, osiˈana nia diˈia kira fotoˈia laˈu na Ngela God ana ˈai rara folo, ma kira ka sasi na ngwae ki kira ka lia taˈafia naˈa niaˈa.

7 Aia, na ngwae ki kira diˈia naˈa oˈola neˈe uta toˈea ana kaidaˈi ˈoro ki. Diˈia ta ˈai leˈa neˈe ta ngwae fasia ma ka bulao ˈi neˈeri, God ke baˈa faˈaleˈa na oˈola neˈeri.
8 Ma diˈia neˈe ˈai toˈotoˈo ki nama na laua kwasi ki goˈo ˈani neˈe bulao, na oˈola neˈeri tua ˈoˈo goˈo ˈana, ma God ke baˈa kwatea kwaˈikwaˈinga fuana oˈola neˈeri, ma ka duˈafia.

9 Aia, kwaima kina ˈae, sui bore ˈana na alaˈanga kaimili fuamuˈa ka ˈunaˈeri, kaimili sai goˈo aimili ana na faˈamamanaˈanga kamu ki nia ngasingasiˈa ma noaˈa kasi mango, sulia kamu toˈo naˈa ana na ru leˈa ki sulia na mauriˈa faolu neˈe God nia kwatea naˈa fuamuˈa.
10 God nia inaˈu ana ˈoloˈoloˈanga. Nia noaˈa kasi baˈa manata bura ana na raoˈa leˈa neˈe kamu sasiˈi ki, ma nia noaˈa kasi baˈa manata bura ana alafeˈanga kamu neˈe kamu faˈataˈinia, ana kaidaˈi kamu ˈafia na ngwae nia ki ˈi naˈo maˈi, ma ana kaidaˈi neˈe logo.

11 Ma na liaimili naˈa neˈe kamuˈa taˈifau goˈo muke alafe fuana ngwae ki, leleka ka dao ana faˈi asoa ˈisi, fasi ˈiri muke ngalia naˈa ru ki taˈifau neˈe kamu kwaikwaimasi ˈani ˈi langi.
12 Ma noaˈa kaimili ˈiri oga neˈe muka tua noni ˈailaˈa. Bore ma, muke diˈia lala na ngwae neˈe kira faˈamamana ana God ma kira ka mabetau, ma ˈunaˈeri kira ke baˈa ngalia ru neˈe God nia fata alangaˈi ˈani ki.

Na fata alangaˈinga God

13 Aia, muke manata basi sulia sa Abraham.
Ana kaidaˈi God nia fata alangaˈi fuana, nia
faˈangasia naˈa fata alangaˈinga nia ˈani satana
talana, sulia noaˈa naˈa ta ngwae laˈu neˈe
doe ka liufia God fuana faˈangasilana alaˈanga
neˈeri.
14 Ma God ka fata ˈuri,
“Nia mamana liu, nai baˈa faˈaleˈa ˈoe, ma nai
baˈa kwate na kwalafa ˈoe kika ˈoro.”✡

15 Ma sa Abraham nia mabetau, ma nia ka
ngalia naˈa ru neˈe God nia fata alangaˈi ˈani ki.
16 Ma diˈia ta ngwae bore ˈana neˈe fata
alangaˈi, nia ka faˈangasia ˈani satana ta ngwae
neˈe ˈinotoˈa ka liufia. Ma ˈunaˈeri ngwae ki
taˈifau, kika faˈamamana ana fata alangaˈinga
neˈe nia faˈangasia ˈunaˈeri.
17 Aia, ma kaidaˈi God nia fata alangaˈi ˈani
fuana sa Abraham, nia oga na ngwae neˈe kike
baˈa ngalia na ru neˈeri ki, kike sai leˈa ana
neˈe nia ke baˈa faˈa aliˈafua eta fata ˈanga nia
fuada. Ma nia neˈe kwate nia ka faˈangasia naˈa
alangaˈi ˈanga neˈeri.
18 Na ro ru ki neˈe teo ma nia noaˈa kasi rokisi
naˈa. Na etana ru neˈe, na fata alangaˈinga God.
Ma na ruana ru neˈe na faˈangasilana alangaˈi
ˈanga nia ˈani satana. Ma osiˈana na ro ru neˈeri
ki, kulu saiana God noaˈa kasi ˈoso.
Kulu tafi ka sui naˈa ˈuana God neˈe nia lia suli
kia. Ma na fata alangaˈinga God ka radua kiaˈa
fasi ˈiri kulu ka uu ngasi ˈani na kwaimasiˈanga
masia na ru leˈa ki neˈe God fata alangaˈi ˈaniˈa.

✡ **6:14** Jenesis 22:16, 17

19 Aia, na fitoˈonga kia ana God nia faˈangasia
na maurilaka, diˈia ta gwaluˈi fau ba nia
faˈangasia ta faka doe fasi ˈiri noaˈa kasi leka
matamata. Ma kulu ka fitoˈo ana sa Jesus neˈe
nia ruˈu maˈi saena "kula abu liu" saena Luma
Abu God ˈi langi.
20 Sa Jesus neˈe na ˈingataˈi fata abu neˈe
tuatua kasi sui diˈia sa Melkisadek.✡ Ma nia
ka ruˈu ˈi naˈo akulu saena kula abu liu fuana
ˈafilakulu.

7

Sa Melkisadek nia na fata abu talingaˈi ka liufia laˈu na fata abu ana sa Lifae

1 Ma sa Melkisadek niaˈa na ngwae tatalafaˈa
fafia na fanoa ˈi Salem, ma nia neˈe fata abu
God neˈe ˈinotoˈa ka tasa. Ana taˈi kaidaˈi, sa
Abraham fuˈa faˈinia fai ngwae tatalafaˈa ki, ma
nia ka liufida. Ma kaidaˈi sa Abraham ka oli
ˈuana fanoa nia, nia ka toda sa Melkisadek sulia
tala, ma sa Melkisadek ka faˈaleˈa sa Abraham.
2 Ma sa Abraham ka kwatea tangafula ana ru
ki neˈe nia lauˈi ana fuˈanga.
Ma na fadalana satana sa Melkisadek neˈe "Na
ngwae tatalafaˈa ana ˈoloˈoloˈa." Ma niaˈa neˈe
tatalafaˈa fafia na fanoa ˈi Salem, neˈe fadalana
"Na ngwae tatalafaˈa ana aroaroˈa."
3 Ma noaˈa kulu kasi sai goˈo ana sa tai neˈe
maˈa nia, ma ˈi tai neˈe teˈa nia, ma na kwalafa
nia. Ma kulu kasi sai goˈo ana ta alaˈanga sulia
na futalana nama na maelana. ˈUnaˈeri neˈe sa
Melkisadek nia diˈia goˈo na Ngela God, osiˈana
na raoˈa nia ana fata abuˈanga noaˈa kasi sui.

✡ **6:20** Sam 110:4

4 Aia, muke manata basi sulia na ˈinotoˈalana
sa Melkisadek, sulia na koˈo kia sa Abraham
kwatea naˈa tangafula ana ru neˈe nia lauˈi ki
faˈasi malimae nia ki.
5 Aia, ma na kwalafa ana sa Lifae ki neˈe
kira rao ana fata abuˈanga, na taki ki saea kira
ka ngalia naˈa tangafula ana toˈoruˈa ki faˈasia
ngwaefuta kira na Jiu ki, sui bore ˈana kira taˈe
logo maˈi faˈasia kwalafa sa Abraham.
6 Ma sa Melkisadek noaˈa ˈiri sakatafa maˈi
faˈasia kwalafa sa Lifae. Bore ma nia ngalia
goˈo ˈana tangafula ana ru ki neˈe sa Abraham
ngaliˈi maˈi, ma nia ka faˈaleˈa sa Abraham.
Sa Melkisadek sasi ˈunaˈeri, sui bore ˈana sa
Abraham neˈe God ka fata alangaˈi fuana.
7 Ma kulu saiana, na ngwae neˈe kwatea
faˈaleˈanga fuana ta ngwae, nia ˈinotoˈa ka liufia
na ngwae neˈe ngalia faˈaleˈanga.

8 Ma na fata abu ki neˈe kira leka maˈi faˈasia
kwalafa sa Lifae, kira ngalia naˈa tangafulana ru
ki taˈifau, sui bore ˈana kira ke baˈa mae goˈo
ˈada. Bore ma sa Melkisadek niniˈa, nia ngalia
naˈa tangafulana ru sa Abraham ki, ma kulu
saiana na Kerekereˈa Abu ba saea sa Melkisadek
nia mauri ˈua.
9 Na kwalafa sa Lifae ki, kira saiana kika ngalia
naˈa tangafulalana ru ki ana kaidaˈi neˈe. Ma
kulu totolia kuka saea ana kaidaˈi sa Abraham
kwatea naˈa tangafula ana na ru nia ki fuana sa
Melkisadek, sa Lifae logo kwatea tangafulana ru
ki fuana sa Melkisadek,
10 osiˈana sa Lifae futa naˈa ˈi buri ana kwalafa
sa Abraham neˈe kwate tangafulana ru ki fuana
sa Melkisadek.

11 Aia, kulu saiana kaidaˈi God nia kwatea naˈa
taki ki fuada fuuˈi ngwae Israel, nia ka filia fata
abu ki neˈe kira leka maˈi faˈasia sa Lifae fasi ˈiri
kira ka ˈinotoˈa fafia na taki neˈeri ki. Ma diˈia
nia talangwaraˈu fuana fata abu neˈeri ki kira
ka kwate ma ngwae ki ka saga ana raoˈa kira ki,
God noaˈa kasi kwatea goˈo maˈi ta fata abu laˈu
neˈe diˈia sa Melkisadek. Ma na fata abu faolu
neˈeri nia noaˈa kasi usulia sa Aaron neˈe leka
maˈi faˈasia kwalafa sa Lifae.
12 Sulia ana kaidaˈi kira rokisia na fata abu ki,
nia totolia logo kira ka rokisia na taki sa Moses
ki neˈe kira dau fafiˈi.
13 Ma na Aofia sa Jesus neˈe kira kerekere sulia,
nia noaˈa kasi saka maˈi faˈasia sa Lifae, ma ka
noaˈa naˈa ta ngwae laˈu ana kwalafa sa Jesus
neˈe fata abuˈa.
14 Sulia kulu saiana sa Jesus futa maˈi faˈasia
kwalafa sa Juda. Ma sa Moses noaˈa kasi
faˈamanata ˈani fasi neˈe ta ngwae goˈo ana
kwalafa neˈeri ki neˈe kira ka fata abuˈa.

Sa Jesus neˈe na fata abu logo diˈia sa Melkisadek

15 Aia, ma kulu saiana ru neˈeri ki madako
liu, osiˈana taˈi fata abu matamata sakatafa laˈu
maˈi neˈe diˈia sa Melkisadek.
16 Ma na fata abu faolu neˈeri noaˈa laˈu ta
fata abu osiˈana nia futa ana kwalafa fata abu ki.
Niaˈa na fata abu lala osiˈana na ngasingasiˈanga
ana mauriˈa firi nia.
17 Sulia na Kerekereˈa Abu ba saea,
“ˈOe na fata abu neˈe ˈoko tua firi naˈa ˈamu
diˈia sa Melkisadek.”✡

✡ **7:17** Sam 110:4

18 Kulu saiana taˈifau na taki sulia fata
abuˈanga, God rokisia taˈifau, osiˈana na taki
neˈeri noaˈa kasi ˈafi kia, ma nia ka dalafaˈa goˈo
ˈana.
19 Sulia na taki neˈeri, nia ˈafitaˈi liu nia ka
faˈasaga goˈo ta ru. Ma ana kaidaˈi neˈe, God ka
kwatea taˈifau naˈa fuaka na tala leˈa laˈu fasi
ˈiri kuka leka maˈi siana.
20 Na tala faolu neˈeri leˈa ka tasa, sulia God
fata alangaˈi ˈato ana kaidaˈi nia alua sa Jesus
ka fata abuˈa. Ana kaidaˈi nia alua naˈa kwalafa
sa Lifae kira ka fata abuˈa, noaˈa nia kasi fata
alangaˈi ˈato ˈunaˈeri.
21 Bore ma sa Jesus niniˈa, God alua fata
abuˈanga nia ˈani fata alangaˈinga fuana, sulia
na Kerekereˈa Abu ba saea,
“God fata alangaˈinga ˈato, ma nia noaˈa kasi
rokisia naˈa manatana.
‘ˈOke baˈa fata abuˈa sulia kudi.’ ”✡

22 Ma osiˈana na fata alangaˈi ˈato God
ˈunaˈeri, kulu saiana na fau alangaˈinga neˈe
sa Jesus gwaungaˈi fafia, nia leˈa liufia na fau
alangaˈinga ˈua ana na taki.
23 Aia, taˈi ru laˈu neˈe kwate ma kulu ka
saiana na fau alangaˈinga faolu neˈeri leˈa ka
tasa. Sulia ˈi naˈo maˈi, na fata abu ki neˈe
ˈita maˈi faˈasia kwalafa sa Lifae kira ˈoro, sulia
kaidaˈi ta ngwae ada ka mae, nia talangwaraˈu
goˈo ˈana fuana rokisilana ˈani ta ngwae laˈu.
24 Ma sa Jesus niniˈa tuatua firi, ma na raoˈa
nia ˈani fata abuˈanga ka tuatua firi.

✡ **7:21** Sam 110:4

25 Osiˈana nia ˈunaˈeri, ana kaidaˈi ki taˈifau
nia talangwaraˈu goˈo ˈana fuana sa Jesus ka
faˈamauria na ngwae ki neˈe leka maˈi siana
God. Sulia sa Jesus maumauri firi, ˈiri nia ˈafida
ˈi maana God.
26 Aia, sulia na ru neˈeri ki, sa Jesus neˈe na
ˈingataˈi fata abu neˈe kulu boˈoboˈo ˈuana, sulia
nia abu liu, ma ka saga taˈifau, ma ka noaˈa ta
taˈangaˈa ana. God ka ngali nia faˈasia na ngwae
taˈa ki, ma ka alu nia ka tua ˈi langi.
27 Nia noaˈa kasi diˈia na ˈingataˈi fata abu
ba ˈi naˈo ki. Sulia na ˈingataˈi fata abu ba
kiri ˈi naˈo, kira saiana kika abula taˈa, sulia
kira ngwae ki goˈo ˈada. Nia neˈe sasia ma
kira ka kwatea kwaisuˈusiˈanga ki sulia asoa
ki fuana lafulana na abula taˈangaˈa kira ki,
sui mala kira ka kwatea kwaisuˈusiˈanga ki
fuana lafulana na abula taˈangaˈa na ngwae
matamata ki. Ma sa Jesus niniˈa, noaˈa nia
kasi sasi goˈo ˈunaˈeri, sulia nia kasi toˈo ana
ta taˈangaˈa. Sa Jesus kwatea naˈa maurilana
fuana taˈi kwaisuˈusiˈanga nia ana taˈi kaidaˈi
goˈo, ma ka noaˈa ta foˈosi laˈu.
28 Na taki faˈasia sa Moses, nia filia naˈa ngwae
neˈe noaˈa kasi saga taˈifau fasi ˈiri kira ka fata
abuˈa. Bore ma ka tau naˈa maˈi ˈi buri ˈana na
taki neˈeri ki, God ka fata alangaˈi ma ka filia
naˈa Ngela nia. Ma God kwate ma sa Jesus na
ˈingataˈi fata abu aliˈafu ma ka tuatua firi.

8

Sa Jesus neˈe ˈingataˈi fata abu kia

1 Aia, na fadalana ru neˈe kami fata sulia
fuamuˈa ki nia ˈuri: Na ˈingataˈi fata abu kia
nia leˈa ka tasa, ma nia tua ana kula ˈinotoˈa ka
tasa ˈi langi, sulia nia tua ana bali ˈoloˈolo ana
God.
2 Nia sasia na raoˈa ˈingataˈi fata abu ˈi saena
kula abu liu saena Babala Abu mamana ˈi langi
neˈe na Aofia saungaˈinia, ma noaˈa laˈu neˈe
ngwae ki saungaˈinia.

3 God ka filia naˈa ˈingataˈi fata abu ki taˈifau
fasi ˈiri kira ka kwatea na kwaisuˈusiˈanga fuana
God. Nia ka ˈunaˈeri logo na ˈingataˈi fata abu
kia sa Christ toˈo ana taˈi ru ni kwaisuˈusiˈanga.
4 Diˈia sa Christ tua naˈa saena fanoa ˈi ano,
nia kasi rao ana fata abuˈanga, sulia kulu toˈo
naˈa ana fata abu ˈoro ki neˈe kira kwatea naˈa
ru neˈe na taki sa Moses ki saea.
5 Ma na kula abu neˈe kira rao ˈi saena diˈia
goˈo ˈana na kula abu ˈi langi, bore ma nia
noaˈa kasi diˈia liua ru mamana neˈe nia ˈi langi.
Sulia kaidaˈi sa Moses nia karangi saungaˈinia na
Babala Abu God, God ka saea fuana ka ˈuri,

"ˈOke saungaˈi saga nama sulia ru neˈe nau ku
faˈataˈinia fuamu ˈi gwauna ua."✡

6 Ma na raoˈa sa Jesus ana fata abuˈanga nia
leˈa ka liufia na fata abu neˈe ˈi ano ki. Osiˈana
nia neˈe kwatea ma fau alangaˈi faolu God ke fuli
mamana neˈe liufia fau alangaˈinga ˈua. Na fau
alangaˈinga faolu neˈeri, nia talingaˈi sulia nia ˈi
saena fata alangaˈinga ngasingasiˈa God.

✡ **8:5** Eksodas 25:40

7 Si diˈia na fau alangaˈinga ˈua nia rao leˈa
goˈo ˈana, tama noaˈa laˈu ta fau alangaˈi ˈanga
faolu ˈi buri ˈana.
8 Bore ma God lisia na ngwae nia ki noaˈa kasi
roˈo sulia na fau alangaˈinga ˈua, ma nia ka fata
ˈuri,
“Nauˈa na Aofia, ma ana kaidaˈi neˈe nia ˈua
maˈi, nai baˈa alua ta fau alangaˈi faolu
fuana faˈamaurilana fuuˈi ngwae Israel.
9 Ma na fau alangaˈi faolu neˈeri, noaˈa kasi
diˈia goˈo na fau alangaˈi ˈua neˈe nau
ku kwatea fuana koˈo bora kira ki, ana
kaidaˈi nau ku talaˈi kira maˈi faˈasia
fanoa Ejipt.
Kira kasi roˈo goˈo sulia fau alangaˈi neˈeri.
Ma osiˈana ru neˈeri, nau ku faˈiburi ˈani kira.
10 Na fau alangaˈi faolu neˈe nai baˈa sasi fauna
faˈamaurilana fuuˈi ngwae Israel neˈe nia
ˈuri:
Nai baˈa alua naˈa taki nau ki saena manatada,
ma nai baˈa keresia saena maurilada.
Ma nai baˈa God fuada, ma kira ke baˈa ngwae
nau ki.
11 Ma noaˈa kira kasi oga laˈu ta ngwae ˈiri ke
faˈamanata kira suli nau.
Sulia ana asoa neˈeri, ngwae ki taˈifau, na ngwae
ˈinotoˈa ki ma na ngwae tiˈitiˈi ki, kira ke
baˈa saiaku.
12 Ma nai baˈa rufuanata ana abula taˈangaˈa
kira ki, ma nai manata bura ˈani na roraˈa
kira ki.”✡

✡ **8:12** Jeremaea 31:31-34

13 Aia, sulia God fata sulia na fau alangaˈinga
faolu neˈeri, nia faˈataˈinia na fau alangaˈi ˈanga
ˈi naˈo nia ˈua naˈa. Ma kulu ka saiana diˈia ta
ru neˈe ˈua naˈa, ˈirai ma nia ke baˈa mu tatari,
ma nia ka noˈana naˈa.

9

Na foˈongaˈa ˈi ano ma ˈi langi

1 Aia, saena fau alangaˈi ˈua, God ka kwatea
taki ki fuana foˈongaˈa, ma nia ka faˈamanata
logo sulia na Babala Abu neˈe ˈi ano.
2 Kira saungaˈinia naˈa Babala Abu neˈeri ˈani
ˈaba ifi, ma nia toˈo ana ro maˈe luma ki. Na
etana maˈe luma kira saea ˈani “kula abu.” Ma
kira ka alua faˈi unu ˈi neˈeri, faˈinia na tatafe,
ma na beret ˈuana kwatelana fuana God ka teo
ˈi fafona.
3 Ma kira ka dauraˈinia logo na ˈaba ifi ˈi
safitana na ro maˈe luma neˈeri ki. Aia, ma na
ruana maˈe luma kira saea ˈani “kula abu liu.”
4 Ma saena maˈe luma neˈeri, kira alua naˈa
fuˈani kwaisuˈusi neˈe kira saungaˈinia ˈani gol.
Ma fuˈani kwaisuˈusi neˈeri kira duˈafia na ˈai
moko leˈa fafona. Neˈeri logo kira alua taˈi faˈi
kisi doe neˈe kira daua fafia ˈani gol. Na faˈi kisi
doe neˈeri nia faˈataˈinia ˈani fau alangaˈinga
God. Ma ˈi saena faˈi kisi doe neˈeri taˈi titiu kira
saungaˈinia ˈani gol, ma ˈi saena kira ka alua na
fanga neˈe kira saea ˈani “mana.” Ma ˈi saena
faˈi kisi doe neˈeri logo, kira ka alua na faˈi kuba
sa Aaron neˈe bulao, ma na ro reba fau ki neˈe
God keresia na fau alangaˈinga ani.
5 Aia, ma na faˈi kisi doe neˈeri kira alua ro
nunuˈi ˈainsel ki ˈi fafona. Ma na ˈainsel neˈeri

ki kira toˈo ana ˈabaˈaba ru ki neˈe faˈataˈinia God tua ˈi neˈeri. Na ˈabaˈaba ru neˈeri ki ˈifi ˈi fafona na kula neˈe God lafua naˈa taˈangaˈa na ngwae ki. Bore ma noaˈa naisi faˈamanata daranini leˈa goˈo sulia na ru neˈeri ki ana kaidaˈi neˈe.

6 Ma ana kaidaˈi kira sasi akaˈu ana ru ˈunaˈeri ki taˈifau, na fata abu ki kira ka ruˈu saena etana maˈe luma ana asoa ki taˈifau fuana sasilana na raoˈa kira ki.

7 Aia, na ruana maˈe luma neˈe kira saea ˈani "kula abu liu," taˈi ngwae goˈo neˈe ka ruˈu ma niaˈa na ˈingataˈi fata abu, ma nia ka ruˈu ˈi neˈeri ana taˈi kaidaˈi goˈo saena taˈi faˈi ngali. Ma kaidaˈi nia ruˈu ˈi saena, nia ka ngalia na ˈabu fuana foˈosiˈanga ˈani fuana na lafulana taˈangaˈa nia ki, ma na taˈangaˈa na ngwae ki logo neˈe kira sasiˈi ana kaidaˈi kira kina ˈua.

8 Aia, ˈani ru neˈeri ki, na Anoˈi ru Abu ka faˈamanata kia neˈe noaˈa kulu kasi ruˈu ˈua ˈi saena na "kula abu liu," ana kaidaˈi na Babala Abu tua ˈua.

9 Ma ru neˈeri ka faˈamanata kulu ˈani taˈi ru ana kaidaˈi neˈe. Nia faˈamanata kulu ˈani na kwatelana na kwateˈa ki faˈinia na kwaisuˈusiˈanga ki noaˈa kasi faˈasikasika manatada ngwae ki.

10 Osiˈana taki neˈeri ki fata goˈo sulia fanga, ma kwaˈunga, ma na faˈasikasikalana noni. Ma na taki neˈeri ki leka goˈo sulia bali ana noni, ma niˈi ka talingaˈi goˈo ˈana leleka ka dao ana kaidaˈi God ka rokisia ˈani ta ru faolu.

11 Ma ana kaidaˈi neˈe sa Jesus Christ ka dao naˈa maˈi fuana sasilana na raoˈa na ˈingataˈi fata abu ana tala faolu neˈe leˈa ka liufia tala

ˈua. Na Babala Abu neˈe nia ka rao ˈi saena nia ˈi langi, nia leˈa ka tasa ma ka doe liufia na Babala Abu ˈi ano. Noaˈa ta ngwae kasi saungaˈinia na Babala Abu neˈeri, ma na Babala Abu neˈeri noaˈa kasi tua saena magalia neˈe.

12 Ma sa Jesus Christ ka ruˈu ana taˈi kaidaˈi goˈo ˈi saena "kula abu liu" neˈe tua maˈi ˈi langi, ma noaˈa nia kasi ruˈu laˈu. Ma ana kaidaˈi nia ka ruˈu, nia kasi ngalia maˈi na ˈabuna nanigot ki faˈinia buluka fuana na kwaisuˈusiˈanga. Bore ma nia ka ruˈu lala fasi ˈiri nia ka kwatea na ˈabuna talana fuana kwaisuˈusiˈanga, ma ˈunaˈeri nia ka sasia ka talangwaraˈu fuaka fuana tuaˈa ˈani mauriˈa firi.

13 Sulia na ru neˈe na taki ki faˈamanata ˈani, diˈia ta ngwae bore ˈana noaˈa kasi sikasika ˈi maana God, na fata abu ka faˈasikasika nia ˈani namulilana ana ˈabuna nanigot, ma buluka, ma na fuˈa fuˈana kala buluka.

14 Aia, ma diˈia nia talangwaraˈu goˈo ˈana fuana ta ngwae ka faˈasikasika goˈo ˈana ˈani ˈabuna buluka faˈinia nanigot ki, ˈunaˈeri nia ka tasa liu mo diˈia nia sikasika ˈani ˈabuna sa Jesus Christ. Ma ˈani na kwaiˈafilana Anoˈi ru Abu tuatua firi, sa Jesus Christ ka foˈosi ˈani nonina talana fuana God, ma nia noaˈa kasi toˈo goˈo ana ta roraˈa. Ma sulia na ˈabuna, nia faˈasikasika maurilaka taˈifau, fasi ˈiri kulu ka rao fuana God neˈe mauri mamana. Ma noaˈa kulu kasi fulia laˈu ti ru neˈe ka talaˈi kia ˈuana maeˈa.

Na ˈabu faˈataˈinia neˈe God alafafia na fata alangaˈinga nia

15 Ma osiˈana nia ˈunaˈeri, sa Jesus Christ naˈa
neˈe ngwae gwaungaˈi naˈa fafia fau alangaˈinga
faolu, fasi ˈiri na ngwae neˈe God saeda, kike
baˈa ngalia na mauriˈa firi neˈe God fata alangaˈi
ˈania. Nia talangwaraˈu goˈo ˈana fuana God ka
sasi ˈunaˈeri, osiˈana na maelana sa Jesus Christ.
Ma sulia na maelana sa Jesus Christ, God ka lafua
naˈa taˈangaˈa ngwae neˈe kira sasiˈi ana kaidaˈi
na fau alangaˈinga ˈua nia gwaungaˈi ˈua fafida.
16 Aia, muke manata basi sulia na ngwae neˈe
tua ma ka keresia taˈi ˈaba ru neˈe faˈataˈinia
diˈia nia ke mae, sa tai neˈe ke baˈa ngalia na
toˈoruˈa nia ki. Ana kaidaˈi na ngwae ba keresia
ˈaba ru neˈeri nia mae, nia talingaˈi fuana ta
ngwae laˈu ka faˈataˈi mamana ana neˈe nia
mae, sui mala na ngwae neˈe nia ka fata sulia ˈi
saena ˈaba ru neˈeri ka fiˈi ngalia naˈa toˈoruˈa
neˈeri ki.
17 Ma diˈia ngwae ba keresia ˈaba ru neˈeri ka
mauri ˈua, na ru ba nia keresia ki nia ˈafitaˈi ka
fuli. Ma diˈia nia ka mae mala, na ru neˈe nia
keresia ki ka fiˈi fuli.
18 Nia neˈe na fau alangaˈi ˈanga etaeta ba God
dao mamana kaidaˈi kira namulia ana ˈabu.
19 ˈUnaˈeri, sa Moses ka faˈamanata ˈani
ngwae ˈi naˈo ki sulia ru ki taˈifau neˈe taki
totongaˈi kira ka sasiˈi, sui nia ka ngalia ˈabu
faˈasia na buluka ki faˈinia na nanigot ki, ma ka
dola ˈani kafo. Sui nia ka loloma'inia na ifuna
sipsip neˈe kira faˈameoa ma na rarana ˈai neˈe
kira saea ˈani “hisop.” Ma nia ka namulia na
buka neˈe kira keresia ˈani taki neˈeri ki, ma ka
namulia logo ˈani na ngwae ki.
20 Ma sa Moses ka fata ˈuri, “Na ˈabu neˈeri,

nia faˈataˈi mamana ana fau alangaˈi ˈanga neˈe God baˈe kamu ˈuana ˈiri muke roˈosulia.”
21 Nia ka ˈunaˈeri logo sa Moses ka namulia naˈa Babala Abu neˈe kira saungaˈinia ˈani ˈaba ifi, ma ka namulia logo na ru ki taˈifau ˈi saena fuana na foˈosilana God.
22 Ma ka ˈunaˈeri logo, na taki ki ka saea neˈe nia teo fuana faˈasikasikalana na ru ˈoro ki ˈani ˈabu. Ma ˈunaˈeri logo, diˈia noaˈa kira kasi saungia ta ru mauri ma ˈabuna ka afe, nia ˈafitaˈi God ka rufuanata ana na taˈangaˈa ta ngwae.

Kwaisuˈusiˈanga sa Jesus Christ neˈe lafua taˈangaˈa ki

23 Ma na ru fuana foˈosilana God ˈi ano ki, kira diˈia goˈo ˈana nununa ana ru mamana ki maˈi ˈi langi, nia neˈe ngwae kira ka faˈasikasikada ˈani ˈabu ˈunaˈeri. Bore ma na ru mamana ki maˈi ˈi langi oga na kwaisuˈusiˈanga neˈe leˈa ka tasa.
24 Sulia ana kaidaˈi sa Jesus Christ kwatea naˈa kwaisuˈusiˈanga nia fuana God, nia kasi ruˈu maˈi saena Babala Abu ˈi ano neˈe ngwae ki kira saungaˈinia ka diˈia goˈo ˈana na nununa Babala Abu mamana ˈi langi. Nia leka ˈi langi, ma ˈi neˈeri nia ka tua faˈinia God fuana ˈafilaka.
25 Ma sulia faˈi ngali ki taˈifau, na ˈingataˈi fata abu ngwae Jiu ki, nia ka ruˈu saena “kula abu liu” ana Luma Abu God neˈe ˈi ano, ana taˈi kaidaˈi saena taˈi faˈi ngali ˈuana kwatelana kwaisuˈusiˈanga ˈani ˈabuna ru mauri ˈaeˈaela ki. Bore ma sa Jesus Christ nia noaˈa kasi ruˈu ana kaidaˈi ˈoro ki fuana kwatelana na kwaisuˈusiˈanga ˈani niaˈa talana.

26 Sulia diˈia nia ˈunaˈeri, ˈita maˈi ana etangi-
lana saungaˈilana na magalia, nia ka nonifii
funifaraˈa ana kaidaˈi ˈoro ki. Bore ma ana
kaidaˈi ˈisi neˈe ki, nia ka leka maˈi ana taˈi
kaidaˈi goˈo fasi ˈiri nia ka lafua taˈangaˈa ki
ˈani na kwatelana kwaisuˈusiˈanga ana nonina
talana. Ma noaˈa nia kasi sasi naˈa ˈunaˈeri laˈu.

27 Aia, ma na ngwae saena magalia neˈe ki, kira
mae ana taˈi faˈi kaidaˈi goˈo, sui mala God ke
baˈa matalangaˈinida.

28 Ma ˈunaˈeri logo, sa Jesus Christ ka mae ana
taˈi kaidaˈi goˈo fuana kwaisuˈusiˈanga fuana
lafulana na taˈangaˈa na ngwae ˈoro ki. Ma nia
ke baˈa oli laˈu maˈi ˈi ano, noaˈa laˈu fuana
lafulana taˈangaˈa ngwae ki, bore ma nia ke
baˈa oli fuana faˈamaurilana na ngwae neˈe kira
kwaimasi ana ki.

10

1 Na taki neˈe sa Moses kwateˈe ki, na nununa
goˈo ˈana ru mamana neˈe leˈa ka tasa neˈe sa
Jesus sasiˈi fuaka ki. Na taki ki saea kira ˈidufaˈi
kwatea na kwaisuˈusiˈanga ki ana faˈi ngali ki
taˈifau. Ma kulu ka saiana na taki neˈeri ki,
kira ˈafitaˈi goˈo ka faˈasaga na ngwae neˈe kira
foˈosia God ki.

2 Diˈia na kwaisuˈusiˈanga neˈeri kwate ma
sa tai faˈida neˈe kira foˈo ma kika sikasika
naˈa, noaˈa kira kasi bolo fuana kwatelana laˈu
ta kwaisuˈusiˈanga, osiˈana kira saiana God ke
baˈa rufuanata naˈa taˈangaˈa kira ki taˈifau, ma
noaˈa kira kasi kwaimanatai laˈu.

3 Bore ma sulia faˈi ngali ki taˈifau, na
kwaisuˈusiˈanga kira ki faˈamanata oli ada ana
taˈangaˈa kira ki.
4 Sulia nia ˈafitaˈi goˈo fuana ˈabuna buluka ki
faˈinia na nanigot ki ka lafua naˈa taˈangaˈa kia
ki.
5 Nia neˈe ana kaidaˈi sa Jesus Christ karangi
ka leka naˈa maˈi saena magalia, nia fata fuana
God ka ˈuri,
“Noaˈa laˈu kwaisuˈusiˈanga ana ru mauri
ˈaeˈaela ki neˈe ˈoko oga, bore ma ˈoko
kwatea na noni fuaku.
6 Sulia noaˈa ˈoe kosi saeleˈa goˈo faˈinia na
kwaisuˈusiˈanga ˈani na ru mauri ˈaeˈaela
ki neˈe kira doˈofia ma na ˈabuna ru
ˈaeˈaela ki fuana na lafulana taˈangaˈa ki.
7 Sui, nau ku saea, ‘God ˈae, nau ku dao naˈa fasi
ˈiri nau ku sasi sulia tae ki neˈe ˈoko oga,
diˈia kira kerekere naˈa suli nau ˈi saena
Kerekereˈa Abu.’ ”✡

8 Aia, sa Jesus ka saea neˈe God noaˈa kasi oga
goˈo na kwateˈa ki ma na kwaisuˈusiˈanga neˈe
kira doˈofia ma na ˈabuna ru mauri ˈaeˈaela ki
fuana na lafulana taˈangaˈa ki. Ma noaˈa nia
kasi saeleˈa sulia na ru neˈeri ki. Ma nia ka fata
ˈunaˈeri, sui bore ˈana na taki sa Moses ki kira
fata sulia kwaisuˈusiˈanga neˈeri ki.
9 Ma nia ka fata laˈu ˈuri fuana God, “Nau ku
dao naˈa fasi ˈiri nau ku sasi sulia tae ki neˈe ˈoko
oga.” Ma sulia na alaˈanga neˈeri, kulu saiana
God ka lafua naˈa kwaisuˈusiˈanga ana na taki,

✡ **10:7** Sam 40:6-8

ma ka rokisia naˈa ˈani na kwaisuˈusiˈanga ˈani
sa Jesus Christ.
10 Ma sulia sa Jesus Christ nia sasi sulia naˈa
kwaiogai ˈanga God, ma God ka lafua naˈa
taˈangaˈa kia ki, ma ka faˈasikasika kulu naˈa.
Nia ˈunaˈeri, sulia kwaisuˈusiˈanga sa Jesus
Christ ˈani nonina talana ana taˈi kaidaˈi goˈo,
ma ka noaˈa laˈu ta foˈosi ˈani nonina ana ruana
kaidaˈi.
11 Ma na fata abu Jiu ki kira ˈidufaˈi ruˈu ˈi
saena Luma Abu sulia asoa ki, ma kira ka sasia
na raoˈa kira ˈani kwaisuˈusiˈanga ana kaidaˈi
ˈoro ki. Bore ma na kwaisuˈusiˈanga neˈeri ki,
noaˈa kira kasi bolo fuana lafulana na taˈangaˈa
ngwae ki.
12 Ma sa Jesus Christ neˈe, nia kwatea
kwaisuˈusiˈanga nia ana taˈi kaidaˈi goˈo fuana
lafulana na taˈangaˈa ki. Ma nia kasi oga ke
kwatea laˈu ta kwaisuˈusiˈanga ana ta kaidaˈi
matamata. Ma ana kaidaˈi nia ka kwatea naˈa
kwaisuˈusiˈanga nia ka sui, nia ka tua ˈi bali
ˈoloˈolo ana God, sulia na raoˈa nia fuana na
kwaisuˈusiˈanga ka sui naˈa.
13 Ma sa Jesus Christ ke tua goˈo ˈana ˈi neˈeri,
ma nia ka kwaimasi ana kaidaˈi neˈe God ke baˈa
fuˈa ka liufia na malimae nia ki.
14 Aia, sulia taˈi kwaisuˈusiˈanga neˈeri, nia ka
lafua naˈa taˈangaˈa kia ki, ma nia kwate ma
kulu ka saga tua tua firi.
15 Ma na Anoˈi ru Abu nia fata laˈu sulia na ru
neˈeri ki ka ˈuri,
16 “Nauˈa na Aofia, ma saena asoa neˈe ke baˈa
dao maˈi, nai baˈa alua ta fau alangaˈinga
faolu fuada fuana faˈamaurilada ˈuri:

Nai baˈa alua na taki nau ki ˈi saena manatada,
ma nai baˈa keresia saena maurilada.”✡
17 Ma na Anoˈi ru Abu ka fata laˈu ˈuri,
“Na roraˈa kira ki ma na abula taˈangaˈa kira ki,
nai baˈa rufuanata ani, ma noaˈa nau kusi
manata laˈu toˈo ani.”✡

18 Aia, kaidaˈi God ka rufuanata naˈa ana taˈangaˈa, noaˈa kasi bolo fuana na kwatelana laˈu ta kwaisuˈusiˈanga fuana lafulana taˈangaˈa ki.

Kuke dau ngasi ana fitoˈonga kulu ana God

19 Ngwaefuta nau kina, sulia na maelana sa Jesus, kulu saiana kuke leka noniraˈa fuana ruˈungaˈa saena “kula abu liu.”
20 Sulia sa Jesus nia saungaˈinia na tala faolu fuaka fuana lekaˈa maˈi siana God, fasi ˈiri kuke mauri firi faˈinia. Nia sasi ˈunaˈeri ˈania na kwaisuˈusiˈanga ˈani nonina.
21 Kulu toˈo naˈa ana taˈi ˈingataˈi fata abu leˈa liu neˈe gwaungaˈi fafia ngwae God ki.
22 Ma sulia ru neˈeri ki, kuke dao siana God faˈinia na foˈongaˈa neˈe mamana, ma na faˈamamanaˈanga neˈe ngasi, ma na manataˈanga neˈe faolu, sulia kulu saiana God faˈasikasika kia naˈa sulia sa Jesus. Ma kuke siuabu logo fuana faˈataˈilana God neˈe faˈasikasika kulu naˈa.
23 Kulu saea fuana ngwae ki neˈe kulu manata kwaimasi ana God. Ma kuke dau ngasi ana fitoˈonga ˈuana na ru ba God nia fata alangaˈi

✡ **10:16** Jeremaea 31:33 ✡ **10:17** Jeremaea 31:34

ˈani fuaka ki, sulia kulu saiana nia ke baˈa faˈamamana na fatalana.
24 Ma kulu ke manata sulia na kwaiogai ˈanga kia kwailiu, fasi ˈiri kuke kwaiˈafi aka kwailiu, ma kuke faˈataˈinia na alafeˈanga fuaka kwailiu ˈani ru leˈa neˈe kulu sasiˈi ki.
25 Aia, ma noaˈa kulu kasi tua faˈasia na fikuˈa faˈinia foˈosilana God, diˈia ti ngwae neˈe kira sasia. Bore ma kuke fiku fasi ˈiri kuke radu kulu kwailiu, sulia kulu saiana na asoa ana olilana maˈi na Aofia sa Jesus nia karangi naˈa.

26 Diˈia kulu saiana ka sui naˈa na faˈamanataˈanga mamana ki, ma diˈia kulu inaˈu goˈo ˈakulu ana sasilana ru taˈa ki, tama noaˈa ta kwaisuˈusiˈanga kasi bolo goˈo faˈinia lafulana roraˈa kia ki.
27 Ma diˈia ta ngwae sasi ˈunaˈeri, nia ka maˈu sulia nia masia naˈa na matalangaˈinga doe, ma na mafula ˈakoˈako neˈe God ke baˈa faˈalia ˈani sa tai faˈida neˈe kira tataˈe saulia niaˈa.
28 Ma ana kaidaˈi ba sui, sa tai neˈe ka aburongo goˈo ˈana ana na taki sa Moses ki, ma diˈia ta uulu ngwae nama ta ro ngwae ka fata faˈamamana neˈe ngwae neˈeri rora, noaˈa kira kasi manataia, kika saungia goˈo.
29 Ma diˈia ka ˈunaˈeri fuana taki sa Moses ki, na kwaˈikwaˈinga neˈe doe ka tasa fuana sa tai neˈe ˈaila ˈania na Ngela God ˈi taˈena. Sulia na abulalana na ngwae ˈunaˈeri nia faˈataˈinia neˈe nia fia fasi na maelana sa Jesus Christ noaˈa kasi ˈinotoˈa goˈo, ma nia fia fasi na fau alangaˈi faolu neˈe totolia ka faˈasikasika nia, noaˈa kasi ˈinotoˈa logo. Aia, na ngwae ˈunaˈeri nia fata faˈalia na Anoˈi ru Abu neˈe kwaiˈofe ana niaˈa.

30 Sulia kulu saiana God ba fata ˈuri, “Nai baˈa duˈu, nau naˈa neˈe nai kwatea matalangaˈinga fuana ngwae ki, osiˈana na abula taˈangaˈa kira ki.” Ma na Kerekereˈa Abu ka fata laˈu ˈuri, “Na Aofia ke baˈa matalangaˈinia na ngwae nia ki.”

31 Si diˈia na God mauri nia dau fafia ta ngwae fuana matalangaˈilana, na ngwae neˈeri ke baˈa maˈu liu.

32 Ma muke manata toˈona kaidaˈi ˈato ˈoro ba kamu ruˈu ˈi saena ki, kaidaˈi kamu eta toˈo ana madakolaˈanga sa Christ.

33 Kira faˈafii kamu, ma kira ka fata siaraˈi kamu maana ngwae ˈoro ki. Ma ana ti kaidaˈi, kamu ka maˈudi fuana ˈadoˈa faˈinia na ngwae kwaima kamu ki neˈe ti ngwae kira faˈafii kira ˈunaˈeri.

34 Aia, ma ana kaidaˈi kira alu ngwae faˈamamana ki saena luma ni lokafo, muka manataida, ma muka ˈafida. Ma muka saeleˈa goˈo amuˈa ana kaidaˈi ngwae ki kira laua na toˈoruˈa kamu ki taˈifau, sulia kamu saiana muka toˈo laˈu ana toˈoruˈa leˈa ka tasa ki neˈe nia tuatua firi ˈi langi.

35 Duˈungana ˈunaˈeri, noaˈa kamu kasi maˈu. Si diˈia muke faˈamamana ngangata ana God, muke baˈa ngalia na kwaiaraˈa nia fuamuˈa neˈe leˈa ka tasa.

36 Muke toˈo ana mabetauˈa, fasi ˈiri muke sasi sulia kwaiogai ˈanga God, ma muke ngalia naˈa ru neˈe nia fata alangaˈinia fuamuˈa ki.

37 Osiˈana na Kerekereˈa Abu ba fata ˈuri,

“Karangi nia ke baˈa leka maˈi, ma nia noaˈa kasi
tau naˈa.

38 Ma na ngwae saga nau ki, kike baˈa
faˈamamana ma kike mauri.
Bore ma diˈia sa tai bore ada neˈe oli faˈi buri
sulia kira maˈu, noaˈa nau kusi saeleˈa
goˈo faˈinida.”✡
39 Bore ma kulu noaˈa kasi diˈia na ngwae neˈe
kira ngalia kwaˈikwaˈinga sulia kira leka tau
ˈunaˈeri. Kulu faˈamamana ana God, ma nia ka
faˈamauri kia.

11

Kulu fitoˈo ana God ke fulia fata alangaˈinga nia

1 Diˈia kulu fitoˈo ana God, kulu saiana kuke
baˈa ngalia ru leˈa ki neˈe kulu kwaimasi ana
faˈasia niaˈa, sui bore ˈana kulu noaˈa kasi lisida
ˈua.
2 Aia, ma na ngwae ˈua ki ˈi naˈo maˈi, God
alafafida sulia na fitoˈonga kira ana niaˈa.
3 Sulia na fitoˈonga kulu ki, kulu saiana God
nia saungaˈinia na ru ki taˈifau ˈani fata to-
tongaˈinga nia. Na ru ki taˈifau neˈe kulu lisia,
kira ˈita maˈi faˈasia na ru neˈe noaˈa kulu kasi
lisiˈi ki.
4 Sa Abel ba fitoˈo ana God, ma nia ka kwatea
na kwaisuˈusiˈanga nia fuana God neˈe leˈa ka
liufia na kwaisuˈusiˈanga neˈe sa Kein kwatea.
Ma sulia na fitoˈonga sa Abel, God ka saea nia
ˈoloˈolo, sulia God alafafia na kwateˈa nia ki.
Osiˈana sa Abel fitoˈo ana God, na ru neˈe nia
sasiˈi ka faˈamanata kia ˈua, sui bore ˈana nia
ka mae naˈa.

✡ **10:38** Habakuk 2:3-4

5 Ma sa Enok ka fitoˈo ana God, ma noaˈa nia
kasi mae, sulia God ngalia ˈuana ˈi langi, ma
noaˈa ta ngwae ˈi ano kasi lisia laˈu sa Enok. Ma
na Kerekereˈa Abu ka saea God saeleˈa liu sulia
sa Enok, ma God fiˈi ngalia ˈuana ˈi langi.
6 Diˈia ta ngwae noaˈa kasi fitoˈo ana God,
noaˈa liu God ka saeleˈa fafia. Sulia sa tai neˈe
leka maˈi siana God, nia ka fitoˈo nama neˈe God
tua ma ka faˈaleˈa na ngwae neˈe kira leka maˈi
siana ki.

7 Ma sa Noa fitoˈo ana God, ma nia ka roˈosulia
na fata totongaˈinga God ki fuana sulia na igoigo
neˈe ke baˈa dao maˈi. Nia ka faˈamamana, sui
bore ˈana nia kasi lisia ˈua na igoigo neˈeri. Nia
ka roˈosulia God, ma ka saungaˈinia taˈi faka
doe. Ma kaidaˈi neˈe kafo doe ka fungu maˈi, nia
faˈinia na ngwae nia ki kira ka mauri. Ma kaidaˈi
nia sasi ˈunaˈeri, nia ka faˈataˈinia neˈe ngwae
matamata ki kira taˈa ma kika totolia ngalilana
na kwaˈikwaˈinga God. Ma God ka saea sa Noa
nia ˈoloˈolo sulia na fitoˈonga nia.

8 Ma sa Abraham fitoˈo ana God, ma nia
ka roˈosulia na fatalana. God baˈea nia ka
leka faˈasia maˈe fanoa nia ˈuana ta abaˈi kula
matamata laˈu ana kula neˈe God fata alangaˈi
ˈani fasi ˈiri ka kwatea fuana. Nia neˈe sa
Abraham ka faˈasia fanoa nia, sui bore ˈana
noaˈa nia kasi sai ˈua ana ˈi faˈi neˈe nia leka
ˈuana.
9 Ma kaidaˈi nia ka dao ana abaˈi kula neˈe
God fata alangaˈi ˈani, nia ka tua diˈia na ngwae
kwaita ana abaˈi kula neˈeri, ma nia ka tua goˈo
ˈana saena babala. Nia ka ˈunaˈeri logo ana
ngela nia sa Aesak, ma koˈo nia sa Jakob. Kera

sai logo ana na fata alangaˈinga neˈe God saea
fuana sa Abraham nia teo logo fuadaroˈo.
10 Sa Abraham tua ˈunaˈeri, osiˈana nia
kwaimasi ana fanoa leˈa neˈe God saungaˈinia
ˈi langi neˈe teoteo firi ma noaˈa kasi sui.
11 Ma sulia na fitoˈonga, sa Abraham bolo
faˈinia nia ka toˈo ana ngela, sui bore ˈana nia ka
ngwaro, ma na ˈafe nia ˈi Sera ka ˈabaraˈa logo.
Ma kera ka toˈo ana ngela, sulia kera fitoˈo ana
God ke baˈa faˈamamana na fata alangaˈinga nia.
12 Bore ˈana sa Abraham ka ngwaro ma leleka
karangi ka mae, kera toˈo ana kwalafa ˈoro liu
ki. Kira ˈoro ka diˈia na bulubulu ki saena
mamanga, ma na one ˈi ninimani asi neˈe noaˈa
kasi totolia toˈomaˈilana.
13 Aia, na ngwae neˈeri ki kira fitoˈo ana God,
ma kira ka eta mae sui mala kira ka fiˈi ngalia ru
ki taˈifau neˈe God nia fata alangaˈi ˈani fuada.
Ma kira ka manata sulia na ru neˈe God nia fata
alangaˈi ˈania ki, ma kira ka saiana kike baˈa
ngalia ana kaidaˈi matamata. Ma kira ka saea
logo na fanoa neˈe kira toˈo ana, noaˈa laˈu na
fanoa kira, sulia na fanoa mamana kira neˈe nia
maˈi ˈi langi.
14 Aia, ma na ngwae neˈe kira fata ˈunaˈeri ki,
kira faˈataˈinia neˈe kira kwaimasi ana na fanoa
mamana kira.
15 Ma sa Abraham ma na ngwae neˈeri ki logo
noaˈa kasi manata naˈa ˈuana na fanoa kira ba
kira leka faˈasia. Si diˈia nia ˈunaˈeri, nia bolo
goˈo ˈana fuada ˈuana oliˈa ˈi neˈeri.
16 Bore ma, kira ka lulu ˈuana na fanoa
leˈa liufia na fanoa ba kira faˈasia, sulia kira
kwaimasi ˈuana na fanoa kira ˈi langi. Sulia na

ru neˈeri, God ka saeleˈa ana kaidaˈi kira saea niaˈa ˈani God kira, sulia nia sasi akaˈu taˈifau naˈa ana fanoa ni tuaˈa boborida maˈi ˈi langi.

17-18 Kulu saiana God nia fata alangaˈi fuana sa Abraham, sulia na ngela nia sa Aesak neˈe na kwalafa nia ke baˈa ˈoro liu. Ma ana kaidaˈi God ka ilitoˈona na fitoˈonga sa Abraham, nia ka saea fuana ka saungia sa Aesak fuana kwaisuˈusiˈanga. Ma na fitoˈonga sa Abraham ka ngasingasiˈa fafona na fata alangaˈinga God fuana, ma nia ka sasi akaˈu fuana saungilana ngela mutaˈi nia sa Aesak ˈiri nia ka kwaisuˈusi ˈania.

19 Sa Abraham sasi ˈunaˈeri osiˈana nia fia fasi diˈia sa Aesak ka mae, God saiana ka taˈe nia faˈasia maeˈa. Ma ka ˈunaˈeri nia diˈia God taˈea sa Aesak faˈasia maeˈa mamana.

20 Sa Aesak logo, sulia na fitoˈonga nia ana God, nia ka faˈaleˈa na ro ngela nia ki sa Jakob faˈinia sa Esau, ma ka faˈarongo ˈani tae neˈe ke baˈa dao maˈi fuadaroˈo.

21 Ma sa Jakob logo, sulia na fitoˈonga nia, nia ka faˈaleˈa na ngela ngwane sa Josef ki ana kaidaˈi sa Jakob tua naˈa fuana maelana. Ma nia ka uu oro oro sulia faˈi kuba nia, ma ka foˈosia God.

22 Ma sa Josef logo, sulia na fitoˈonga nia, ana kaidaˈi nia tua naˈa masia na maelana, nia fata ka saea fuuˈi ngwae Israel kira ke baˈa leka faˈasia fanoa ˈi Ejipt. Ma nia ka baˈeda logo ana kaidaˈi neˈeri, kaidaˈi kira ka leka, kira ka ngalia logo na sulina faˈinida.

23 Aia, na maˈa sa Moses logo faˈinia teˈa nia, kera fitoˈo ana God. Sui bore ˈana na ngwae

tatalafaˈa ˈi Ejipt ka fata totongaˈi kike saungida kala ngela ngwane Jiu ki taˈifau, kera kasi maˈu goˈo. Ma kaidaˈi sa Moses futa ana, kera ka sofongaˈinia sulia uulu madamo ki, fasi ˈiri kira kasi saungia, sulia na ngela neˈeri lisilana leˈa liu.

24 Ma sa Moses ka fitoˈo ana God logo. Ma kaidaˈi nia doe maˈi, nia ˈaila ˈani neˈe kira saea niaˈa ˈania na ngela kini sariˈi sa Fero neˈe sarea.

25 Ma sa Moses ka oga nonifii ˈanga faˈinia na ngwae God ki, faˈasia na tuaˈa saeleˈa ˈani taˈangaˈa neˈe noaˈa kasi tau goˈo.

26 Ma nia ka manata fasi nia leˈa fuana faˈakaisilana osiˈana na fitoˈonga nia ana na Christ neˈe God ke baˈa kwatea maˈi. Ma noaˈa nia kasi manata sulia na toˈoruˈa doe neˈe nia ngalia ˈi Ejipt. Sulia nia masia naˈa ru leˈa ki neˈe God ke baˈa kwatea fuana ana kaidaˈi nia ˈua maˈi.

27 Ma sulia na fitoˈonga sa Moses, nia ka leka faˈasia ˈi Ejipt. Ma noaˈa nia kasi maˈu goˈo ˈani saetaˈanga na ngwae tatalafaˈa ˈi Ejipt. Nia diˈia sa Moses lisia God neˈe noaˈa ta ngwae kasi saiana lisilana. ˈUnaˈeri, sa Moses nia ka leka nama.

28 Ma sulia na fitoˈonga sa Moses, nia ka saea fuana fuuˈi ngwae Israel kira leka sulia na fafangaˈa ana Daofaˈi Liuˈa, ma kira ka namulia na sina maa ana luma kira ki ˈani ˈabuna kala sipsip, fasi ˈiri na ˈainsel neˈe God kwatea maˈi noaˈa kasi saungia na faˈinaˈonaˈo ngela ngwane kira ki, ma ka daofaˈi liu faˈasia na luma kira ki.

29 Ma sulia na fitoˈonga fuuˈi ngwae Israel, nia

kwate ma kira ka totolia toˈo folo ˈanga ana Asi Meo. Sulia God kulaa na kafo ˈiri kika leka diˈia kira fali fafona ano langalanga. Ma ana kaidaˈi neˈe ngwae ˈi Ejipt ki kira lalida kwau, kira ka kwaˈu kika ka mae taˈifau, sulia God sasia na asi doe neˈe ka fungu laˈu maˈi fafida.

30 Aia, fuuˈi ngwae Israel fitoˈo ana God. Ma ana kaidaˈi kira dao ana fanoa ˈi Jeriko, kira ka liu kalia na faˈi labu neˈeri sulia fiu asoa ki, sui God ka ofota naˈa faˈi labu neˈeri ˈi ano.
31 Ma taˈi kini ˈusu neˈe tua saena fanoa neˈe ˈi Jeriko, na satana ˈi Rahab, nia na kini fitoˈo ana God. Sulia ana kaidaˈi ro ngwae neˈe sa Josua asungaˈinidaroˈo maˈi, kera leka ago maˈi fuana lisilana ngasingasiˈanga ana fanoa neˈeri, ˈi Rahab ka ˈafi keroˈa. Sui, noaˈa kira kasi saungia ˈi Rahab, ana kaidaˈi neˈe fuuˈi ngwae Israel kira sau taˈifau ana ngwae neˈe kira aburongo ana God.

32 Ma nai mango basi ˈunaˈeri ana na alaˈanga neˈe, sulia noaˈa naisi toˈo naˈa ana ta kaidaˈi fuana fataˈa laˈu sulia na fitoˈonga na ngwae diˈia sa Gideon, sa Barak, sa Samson, sa Jefta, sa David, sa Samuel, ma na profet ki.
33 Sulia kira fitoˈo ana God, ma ti ai ada kira fuˈa ka liufia ngwae ˈoro ana fuˈanga saena fanoa doe ki. Ma ti ngwae ada kira sasia ru saga ki, ma kira ka ngalia naˈa tae ki neˈe God nia fata alangaˈi ˈania. Ma ti ai ada ana kaidaˈi kira tua karangia na lion ki, ma noaˈa ta lion kasi ˈaleda goˈo.
34 Ma ti ai ada laˈu, kira fitoˈo ana God, ma na mafula ˈakoˈako doe kasi duˈafida goˈo. Ma ti

ai ada laˈu, na malimae kira ki noaˈa kira kasi bolo fuana saungilada. Ti ai ada, sui bore ˈana kira ka ngwataˈutaˈu, God faˈangasingasida laˈu. Sui, kira ka lalida na fuani oro matamata ki.
35 Ma ti kini ˈi naˈo maˈi, kira fitoˈo ana God, ma na ngela kira ki neˈe mae, kira ka mauri laˈu.

Aia, ma ti ngwae laˈu neˈe kira fitoˈo ana God maˈi ˈi naˈo ki, ma na malimae kira nangasida naˈa fuana maeˈa. Bore ma noaˈa kira kasi oga goˈo tafiˈa faˈasia nonifiiˈanga neˈeri, duˈungana kira sai leˈa ana neˈe kike baˈa tataˈe faˈasia maeˈa ˈuana mauriˈa mamana.
36 Ti ai ada, na malimae kira ki kira faˈa ˈekeda ma kira ka nangasida. Ma ti ai ada kira ka firi fafida ˈani sene ki ma kira ka alu kira saena luma ni lokafo.
37 Ti ai ada logo, kira ˈuilaˈi fauda leleka kira ka mae. Ma ti ngwae laˈu kira folosida ˈani ro afu ru ˈanga. Ma ti ai ada kika saungida ˈani sele ni ofoˈa ki, osiˈana na fitoˈonga kira. Ma ti ai ada, kira ka toro ˈani na ˈuˈuila sipsip faˈinia nanigot, sulia kira dalaˈa liu mala. Ma na malimae kira ki ka faˈalida ma kira ka faˈakaisida.
38 Ma na ngwae saena magalia neˈe noaˈa kira kasi totolia naˈa tuaˈa kwailiu faˈinida ngwae saga neˈeri ki. Ma ti ngwae ada kira faˈasia naˈa luma kira ki, kira ka liu kwailiu goˈo ˈada diˈia na ngwae noaˈa kira kasi toˈo ana ta fanoa. Kira ka tua ˈi saena abaˈi kula kwasi ki, ma gwauna na ua ki, ma saena faoda ki, ma kilu saena ano ki.

39 Aia, God ka saeleˈa liu fafia na ngwae neˈeri ki, sulia na fitoˈonga kira, bore ma kira kasi

ngalia ru ki taˈifau neˈe God nia fata alangaˈi ˈani fuada,
40 sulia God manata sulia ru leˈa ki tua bobori kulu ˈua. Nia oga ngwae neˈeri ki kira ka tua masia ˈiri kuke ˈado logo faˈinida, ana kaidaˈi nia ka kwatea naˈa ru leˈa ki neˈe nia fata alangaˈi niˈi.

12

God na Maˈa kia

1 Aia, ma na ngwae ˈoro neˈe kira faˈamamana ana God ˈunaˈeri ki, nia diˈia kira tua faˈi kulu ana kaidaˈi neˈe, ma kira ka lialia ˈuana tae neˈe kulu sasiˈi. Nia neˈe kuke danga faˈiburi naˈa ˈani ru ki taˈifau neˈe faˈadole kia, ma na taˈangaˈa neˈe dau bibi aka ki. Sulia kulu diˈia na ngwae neˈe kira lalili ana masaˈa doe. Ma kuke lalili ngasingasiˈa, leleka kuka dao ana kula kuke faˈasuia ana.
2 Ma kaidaˈi kulu lalili ˈunaˈeri, kuke alu maakulu ana sa Jesus, sulia niaˈa neˈe gwalona na fitoˈonga kia ki. Nia maˈudi ka mae ana ˈai rara folo. Ma noaˈa nia kasi manata sulia na ˈekeˈa ana maeˈa ˈunaˈeri, osiˈana nia saiana nia ke baˈa toˈo ana saeleˈanga ˈi buri. Ma ana kaidaˈi neˈe, nia tua naˈa ˈi bali ˈoloˈolo ana God, na kula ni ˈinotoˈanga.
3 Muke manata toˈona na ˈafitaˈiˈanga ba kira sasiˈi ana sa Jesus ana kaidaˈi neˈe ngwae taˈa ki kira siaraˈi nia. ˈUnaˈeri, noaˈa manatamuˈa kasi dudu ana fitoˈonga kamu ki.
4 Muke suˈute fuana fuˈalilana falafala ana taˈangaˈa. Bore ma ta ngwae aumulu noaˈa ˈiri mae ˈua ana fuˈalilana taˈangaˈa.

5 Ma noaˈa kamu kasi manata bura ˈani na
alaˈanga ni kwairaduˈanga ba God saea fuamuˈa
na ngela nia ki, ba ˈuri,
“Ngela nau ˈae, ˈoko fafarongo leˈa kaidaˈi na
Aofia ka balufia ˈoe.
Ma kaidaˈi nia ka faˈamanata ˈoe, na manata-
lamu kasi dudu.
6 Sulia na Aofia ka balufia na ngwae neˈe nia
alafe fuada ki.
Ma nia ka kwatea kwaˈikwaˈinga fuana ngwae
neˈe nia alafafida fasi kira na ngela nia
ki.”✡
7 Muke uu ngasi, ma muke alaˈania God ka
faˈasaga kamu, osiˈana ru neˈeri nia faˈataˈinia
neˈe God nia tagi suli kamu, ka diˈia naˈa ta
maˈa.
8 God saiana ka faˈasaga ngela nia ki taˈifau. Ma
si diˈia noaˈa nia kasi faˈasaga ˈoe, tama ˈaeˈo
noaˈa laˈu ngela mamana nia.
9 Ma ana kaidaˈi neˈe maˈa kia ki ˈi neˈe saena
magalia neˈe, kira faˈasaga kia, ma kuke fuˈusi
doe ada. Ka ˈunaˈeri logo, kuke alaˈania na Maˈa
kia ˈi langi ke faˈasaga kia, ma kuke toˈo ana
mauriˈa firi.
10 Aia, na maˈa kia ki saena magalia neˈe,
kira faˈasaga kia sulia kaidaˈi tiˈitiˈi goˈo, sulia
na falafala neˈe kira saiana nia leˈa. Ma God
faˈasaga kia ˈiri nia ka ˈafi kia, ma nia faˈasaga
kia fasi ˈiri kulu ka tua ˈoloˈolo logo diˈia niaˈa.
11 Ma ana kaidaˈi kira faˈasaga kia, kuke
kwaimanatai sulia nia fii kia. Bore ma ˈi buri
ˈana faˈasagaˈa, kulu saiana kuke baˈa toˈo ana
aroaroˈanga sulia na abulalaka ke baˈa saga.

✡ **12:6** Job 5:17; Provebs 3:11, 12

Na faˈamanataˈanga fuana ˈafilana ngwae faˈamamana ki

12 Ta neˈe, muke uu ngasi, ma muke dau
ngangata ana faˈamamanaˈanga kamu.
13 Ma muke leka sulia na tala saga, fasi ˈiri na
ngwae neˈe faˈamamanalada ngwataˈutaˈu, kira
kasi faidanga ˈani faˈamamanaˈanga kira, bore
ma na faˈamamanaˈanga kira ki ka ngasingasiˈa.
14 Muke iliili ˈuana tuaˈa ˈani aroaro ˈanga
faˈinia ngwae ki taˈifau. Ma muke sasi ngangata
ˈiri na abulaˈanga kamu ki ka saga taˈifau. Diˈia
na maurilaka noaˈa kasi saga, nia ˈafitaˈi kuke
lisia na Aofia.
15 Muke sasi ngangata fasi ˈiri noaˈa ta ngwae
amuˈa kasi ˈaila ˈania na kwaiˈofeˈanga God. Ma
noaˈa kamu kasi alaˈania ta ngwae ka faˈalia na
faˈamamanaˈanga kamu ki, diˈia ta ˈai ba toˈo
ˈana fuaˈi ru lilinga ki ma ka faˈalia naˈa ngwae
ki.
16 Muke lialia leˈa fasi ˈiri noaˈa ta ngwae ke
kakabara ma kira kasi manata doe ana God diˈia
sa Esau. Sa Esau ka foli ˈani na gwaˈi ngwaluda
nia na ngela ngwane ˈi naˈo ˈuana taˈi titiu ana
fanga goˈo.
17 Ma kulu saiana, ˈi buri ˈana neˈe nia sasi
ˈunaˈeri, sa Esau fiˈi oga maˈa nia ka faˈaleˈa
nia. Bore ma maˈa nia ka ˈaila ˈania, ma ka
faˈaleˈa lala na ngwaefuta nia, sulia nia ˈafitaˈi
naˈa fuana olitaˈilana ru ki neˈe nia foli taˈifau
naˈa ˈaniˈi, sui bore ˈana nia ka gwafea maˈa nia
ˈani na angiˈa.
18 Na tala ˈuana daoˈa siana God neˈe kulu
leka sulia, noaˈa kasi usulia na tala neˈe fuuˈi

ngwae Israel ˈi naˈo. Sulia na ru neˈe kira dao karangia ana, kira saiana lisilana, ma kira ka saiana samaˈa toˈona. Sulia ˈi neˈeri na faˈi ua ˈi Saenae neˈe duˈa ˈani mafula, ma ka rodoˈa ˈi neˈeri, ma na iru ka iru ngasingasiˈa.

19 Ma kira ka rongoa na lingana bungu, ma na lingana akoˈa doe God. Ma ana kaidaˈi ngwae neˈeri ki kira rongoa naˈa linga ˈi ru neˈeri, kira ka maˈu, ma kira ka amasia ana ˈiri nia kasi alaˈa laˈu.

20 Sulia kira maˈu liu ˈani alaˈanga God ba ˈuri, “Diˈia ta ngwae nama ta ru mauri ˈaeˈaela bore ˈana neˈe sama toˈona faˈi ua neˈe, muke ˈuilaˈi fauna leleka nia ka mae.”✡

21 Ma sulia na ru neˈe kira lisida ki ana kaidaˈi neˈeri nia kwaifaˈamaˈui liu, sa Moses bore ka saea, “Nau ku maˈu ma ku lebelebe naˈa.”✡

22 Ma kaidaˈi neˈe, kulu noaˈa kasi dao karangia naˈa ru ˈunaˈeri. Sulia kulu dao naˈa ana ua ˈi Sion, na fanoa God neˈe mauri, na fanoa doe ˈi Jerusalem ˈi langi. Nia na kula neˈe fikulana moleˈe ˈainsel ki kira tua ana.

23 Kulu fiku maˈi faˈinia na ngela etaeta God ki neˈe kira saeleˈa liu, ma na satada kira keresia maˈi ˈi langi. Ma kulu ka dao naˈa siana God neˈe matalangaˈinia ngwae ki taˈifau. Ma kulu ka dao logo siana na mangoda ngwae leˈa ki neˈe God faˈasagada.

24 Ma kulu ka dao siana sa Jesus, na ngwae neˈe saungaˈinia na fau alangaˈinga faolu fuaka faˈinia God. Sulia na ˈabuna neˈe igo, kuke baˈa ngalia na ru leˈa ki, bore ma ˈabuna sa Abel noaˈa kasi kwatea ru leˈa neˈeri ki.

✡ **12:20** Eksodas 19:12-13 ✡ **12:21** Diutronomi 9:19

25 Muke kwairoˈoi ana fatalana God. Sulia
na ngwae ba kira ˈaila ˈani kwairoˈoi ˈanga
ana God ana faˈi ua ˈi Saenae, kira ngalia
naˈa kwaˈikwaˈinga doe. ˈUnaˈeri logo, diˈia
kamu ka ˈaila ˈani na ngwae neˈe alaˈa maˈi
fuakulu faˈasia ˈi langi, kamu ke baˈa ngalia na
kwaˈikwaˈinga logo.
26 Ka tau naˈa maˈi, na magalia neˈe saola sulia
na lingalingana fatalana God. Sui ana kaidaˈi
neˈe, nia ka fata alangaˈi ka ˈuri, “Ta kaidaˈi laˈu,
nai baˈa salonga na magalia neˈe faˈinia ˈi langi
logo.”✡
27 Ma na alaˈanga neˈeri, “ta kaidaˈi laˈu” ka
faˈataˈinia God ke baˈa salonga na ru neˈe nia
saungaˈinia ki, ma ka lafuda taˈifau, fasi ˈiri na
ru neˈe teo tari ki goˈo neˈe ka ore.
28 Sulia kulu tua saena ˈInotoˈanga neˈe
babatoˈo firi, kuke baˈatafea God, ma kuke
faˈasaeleˈa God ˈani foˈosilana ma faˈataˈilana
faˈadoeˈa.
29 Sulia God kia, nia saiana faˈalilana na ngwae
ki ˈani mafula.

13

Falafala neˈe faˈasaeleˈa God

1 Kamuˈa na bara ngwae asina goˈo ana sa
Christ, muke uu ngasi ˈani alafeˈanga fuamuˈa
kwailiu.
2 Noaˈa kamu kasi manata bura ˈani na
kwalolana na ngwae dao ki. Sulia ti ngwae kira
kwaloa ngwae ki saena luma kira, bore ma kira
kasi saiana neˈe ngwae ba kiri ˈainsel ki lala.✡

✡ **12:26** Hagae 2:6 ✡ **13:2** Jenesis 18:1-8; 19:1-3

3 Aia, kamu kasi manata bura logo ˈani ngwae
neˈe kira tua saena luma ni lokafo ki. Muke tagi
leˈa sulida, diˈia neˈe kamu tua faˈinida saena
luma ni lokafo. Ma muke ˈafia logo na ngwae
neˈe kira toˈo ana ˈafitaˈiˈanga ki, diˈia neˈe
kamu toˈo logo ana ˈafitaˈiˈanga faˈinida.

4 Aia, nia ka leˈa fuamuˈa taˈifau muke
faˈadoea na tua fikuˈa ana araˈinga. Muke tua
mamana fuana araˈi kamu ki ma ˈafe kamu ki.
Sulia God ke baˈa kwatea kwaˈikwaˈinga fuana
sa tai neˈe abulalana bulibuli ma ka kakabara
ana ˈusuˈa.

5 Aia, muke aloge faˈasia ogalana na mani ˈoro.
Ma muke saeleˈa ana tae ki neˈe kamu toˈo ani.
Sulia God ba saea, “Noaˈa nau kusi leka faˈasi
kamu, ma noaˈa nau kusi ˈaila ˈani kamu.”
6 Duˈungana ˈunaˈeri, kuke fata noniraˈa
ˈuri, “Na Aofia naˈa neˈe ngwae kwaiˈafi nau.
Duˈungana neˈe, nau noaˈa kusi maˈungia ta tae
neˈe ngwae ki sasia aku.”

7 Noaˈa kamu kasi manata bura laˈu ˈani
ngwae ˈaˈana kamu ki neˈe kira faˈamanata
kamu ka sui naˈa ˈani fatalana God. Muke
manata sulia na mauriˈa leˈa kira ki faˈinia na
maelada. Ma muke sasi sulia na fitoˈonga kira
ki.

8 Sa Jesus Christ tua tua kasi rokisi. Nia bolo
goˈo ˈana diˈia ˈi roˈoki, ma ˈi taˈena, ma na
kaidaˈi neˈe kasi dao ˈua.
9 Ma muke tua faˈasia faˈamamanalana na
faˈamanataˈanga matamata ki neˈe noaˈa kasi
mamana. Kwaiˈofeˈanga God fuaka neˈe
faˈangasingasia na maurilaka. ˈUnaˈeri neˈe ka

kwaiˈafi aka, bore ma roˈongaˈa sulia na taki ana fanga ki, noaˈa kasi kwaiˈafi goˈo aka.

10 Bore ma ngwae neˈe kira ˈidufaˈi donga taki Jiu ki ana kwaisuˈusiˈanga, noaˈa kira kasi toˈo ana ta ngasingasiˈanga fuana ngalilana ru leˈa ki neˈe leka maˈi faˈasia kwaisuˈusiˈanga ana sa Christ.

11 Kamu saiana, kaidaˈi neˈe fuuˈi ngwae Israel kira kwatea kwaisuˈusiˈanga osiˈana kira oga na faˈasikasikalada faˈasia na taˈangaˈa kira ki, na ˈingataˈi fata abu ka ngalia maˈi na ˈabu na ru mauri ˈaeˈaela ki ˈi saena na Luma Abu ana "kula abu liu." Aia ma na noniˈi ru ki neˈe kira foˈosi ˈani, kira ka duˈafia ˈi maa faˈasia saena fanoa.

12 Ma nia neˈe kwate ma sa Jesus bore ka mae logo ˈi maa iila fanoa ˈi Jerusalem, fasi ˈiri ka faˈasikasika na ngwae faˈasia na taˈangaˈa kira ki ˈani na ˈabuna.

13 Ta neˈe alu kuke leka logo ˈi maa iila fanoa ˈi Jerusalem fasi ˈiri kika faˈa ˈeke kia diˈia kira sasia ana sa Jesus.

14 Sulia saena magalia neˈe, noaˈa kulu kasi toˈo ana ta fanoa neˈe tua tua firi. Bore ma kulu kwaimasi ana na fanoa ˈi langi neˈe ke baˈa dao maˈi.

15 Nia neˈe, kuke baˈatafea God ana kaidaˈi ki taˈifau. Na baˈatafeˈanga neˈeri, niaˈa na kwaisuˈusiˈanga kulu ˈuana God sulia sa Jesus neˈe kulu saea ˈani na Aofia kia.

16 Noaˈa kamu kasi manata bura ˈani sasi leˈangaˈa ma na kwaiˈafiˈanga amuˈa kwai liu. Sulia na abulaˈanga ˈunaˈeri neˈe nia diˈia na kwaisuˈusiˈanga logo neˈe God saeleˈa fafia.

17 Muke roˈosulia na faˈinaˈonaˈo kamu ki.
Kira lia sulia na mangomuˈa, ma kike baˈa
fulaˈinia raoˈa kira ki fuana God. Ma diˈia kamu
roˈosulia na alaˈanga kira ki, kira ke saeleˈa liu
fafia na raoˈa kira ki. Ma diˈia noaˈa kamu kasi
roˈo goˈo sulida, kike baˈa kwaimanatai fafia na
raoˈa kira ki, ma ˈafitaˈi kike ˈafi kamu.
18 Ma muke inaˈu ana foˈongaˈa fuaimili.
Kaimili saiana neˈe noaˈa ta ru taˈa goˈo saena
abula lamiˈa, sulia kami sasi ˈuana sasilana ru
leˈa ki ana kaidaˈi ki taˈifau.
19 Ma nau ku gani kamu, muke foˈo fuaku, ˈiri
God ke olitaˈi ˈaliˈali maˈi aku siaumulu.

Na foˈongaˈa

20 God taˈea na Aofia kia sa Jesus faˈasia na
maeˈa. Ma sulia na kwaisuˈusiˈanga sa Jesus
ˈani maelana, nia ka diˈia ta ngwae neˈe lia sulia
na sipsip nia ki. Ma God ka saungaˈinia na fau
alangaˈinga faolu ˈani kwaisuˈusiˈanga sa Jesus.
Ma na fau alangaˈi ˈanga neˈeri noaˈa kasi sui.
21 Aia, nau ku foˈo fasi ˈiri God ana
aroaroˈanga ke baˈa kwatea na ru leˈa ki taˈifau
neˈe kamu boˈoboˈo ˈuani ˈiri muke sasia kwaio-
gai ˈanga nia. Ma nau ku foˈo logo ˈiri sa Jesus
Christ ke ˈafi kamu, ma muke fulia na ru ki neˈe
God saeleˈa fafiˈi. Ma kuke baˈatafea sa Jesus
Christ tua tua firi! ˈIu ke ˈunaˈeri.

Alaˈanga ˈisi

22 Ngwaefuta nau kina ˈae, nau ku amasi
kamu ˈiri muke fafarongo mabe fuana alaˈanga
ni kwairaduˈanga nau ki fuamuˈa. Osiˈana na
kerekereˈa nau, noaˈa kasi keta goˈo.

23 Nau ku oga nai faˈarongo kamu ˈani na
ngwaefuta kulu sa Timoti nia ruˈu naˈa ˈi maa
faˈasia na luma ni lokafo. Diˈia nia dao ˈaliˈali
maˈi ˈi neˈe, nau ku baˈea faˈi nau ana kaidaˈi
nai leka kwau ana.
24 Muke kwatea alaˈanga leˈa kaimili fuana
ngwae faˈinaˈonaˈo kamu ki taˈifau, ma fuada
ngwae God ki taˈifau neˈe kira tua faˈi kamu. Na
ngwaefuta kia ki faˈasia ˈi Itali, kira kwatea logo
alaˈanga leˈa leˈa kira ki fuamuˈa.
25 Nau ku foˈo fasi ˈiri God ke kwaiˈofe amuˈa
taˈifau.

Fau Alanga'inga Faolu Ana Ala'anga Kwara'ae

The New Testament and Genesis in the Kwara'ae language of the Solomon Islands

Niu Testament na Stat long langguis Kwara'ae

copyright © 2003 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kwara'ae

Translation by: SITAG

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-11-14

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Oct 2024 from source files dated 31 Aug 2023
100e8c4b-3c10-5adf-8b7e-9b5cdcfb9b38